

MARCZIUS TIZENÖTÖDIKE

A magyar szabadság és demokrácia történeti és kulturális folyóirata

Alapítva 2010. október 11-én

2023/3-4 szám

Tartalom

Villám

- [Petőfi mindenkié](#)

Emlékezet

- [Ballai László: A Petőfi-univerzum](#)
- [Nándi Mihály: Ősiség és Petőfiség](#)
- [Dull Ernő: Tóth Gáspár](#)
- [Stancsics Erzsébet: Tancsics Mihály és kora](#)
- [Száz éve írták](#)
- [Földeák Iván: Békés élet ideát és odaát](#)
- [Vasáros András: 333 nap és a semmivé foszlott mítoszok](#)

Déliab

- [Petőfi Sándor: Egy gondolat bánt engemet](#)
- [Petőfi Sándor: Bányában](#)
- [Jahoda Sándor: Talán. Irreverzibilis.](#)
- [Jahoda Sándor: „Halál a királyokra!”](#)
- [Ádám Tamás: Hegyi beszéd a választhatóságról](#)
- [Ádám Tamás: Hegyi beszéd a gyűjtésről](#)
- [Krúdy Gyula: „Beccsalí” csárda](#)
- [Ady Endre: Bodrog](#)
- [Köves István: A megadott fanfárszám](#)
- [Köves István: Jónás és az angyalok](#)
- [Köves István: Legyen elég](#)
- [Ballai László: Petőfi-idő](#)
- [Ballai László: A tizenkét mondat](#)

Húrok

- [Jahoda Sándor: Isten kegyeltjei](#)

Villám

Petőfi mindenkié

„Petőfi mindenkié, de egyetemébe csak az vétetik fel, akinek tiszta a szíve és a keze, alacsony gyűlölködés még álmait sem rontja meg.”

Ballai László

Emlékezet

Ballai László: A Petőfi-univerzum

Petőfi Sándor halálnak százötvenedik évfordulóján édesapámmal a lakást festettük. A két esemény között az az összefüggés, hogy a Bartók rádióban, 1999. július 31-én és augusztus 1-én kiváló színművészeink tolmácsolásában, egyvégtében közvetítették legnagyobb költőnk összes versét. Nem először kerítettünk már sort festés-mázolásra, gyakorlottan dolgoztunk egymás keze alá, és korábban is a rádió szolgáltatta a hanghátteret, miközben erről-arról jót beszélgettünk. Simult a falra a glettgipsz, hengerelődött a diszperzit, peregtek a versek – és mi áhítattal hallgattunk, mint színházban. Hiszen ott, ha lebilincselő az előadás, az ember nem csupán az illendőség miatt nem cseveg, nem csupán elfelejti a saját gondolatait, hanem halhatatlan hangulat ömöl át rajta, amely a függöny legördültével még ott remeg benne, miközben jut eszébe „számtalan szebbnél-szebb gondolat”.

Vagy nem is színház, nem is előadás, másodélmény, hanem valóságos utazás kezdődött, amelynek a lírai én hangja és szelleme cselekvő részesévé tett bennünket? Páparól, a bor mellől indultunk, még hozzá a gondúzó borocska mellől, amelyet nem kénezték agyon, nem fenyeget nehéz részegséggel, zákányossággal, hanem a zord világ elviselhetőségét, sőt, ha eljön az idő, a vidám halál lehetőségét ígéri. Komáromnál futott előttünk a víz, a Duna, lám a folyó sebe, bármily hosszú és mély, begyógyul. Nem így a katonasor két éve alatt szerzett sebek, amelyek a drága hon keserves gyászolásába fordultak. S ha azt hinnők, hogy leragadtunk a hortobágyi kocsmárosnénál, akinek savanyú vinkóját a csókja édesíthetné meg csupán, felettünk már, hazánk, „vándor darúid V betűje szállt”.

Valahogy ez a sor mindent megmagyaráz. Összenéztünk édesapámmal. A *Hazám* ban megírásával Petőfi olyan magaslatokba emelkedett, amelyről a legtöbb költő csak álmodhat.

Majd színésszé lettünk, ki nem az a maga színpadán? És ki az, aki nem álmodik?

„Mondád, anyám, hogy álmainkat
Éjente festi égi kéz;
Az álom ablak, melyen által
Lelkünk szeme jövőbe néz.

Anyám, álmodtam én is egyet,
Nem fejténéd meg, mit jelent?
Szárnyim növének, s átröpültem
A levegőt, a végtelent.”
(Jövendölés)

S ki az, akit elkerül a szerelem?

„A szerelem, a szerelem,
A szerelem sötét verem;
Beleestem, benne vagyok,
Nem láthatok, nem hallhatok.”
(A szerelem, a szerelem...)

Mélylélektan?

„Fa vagyok én, lelkem a gyökér,
Gyökér nélkül a fa meg nem él...”
(Nem megyek én innen sehova...)

„De nem panaszklok, bár keblem teli,
S az elfojtás még inkább neveli
Búm tengerét...”
(Végszó ***hoz)

Szótlánul dolgoztunk édesapámmal, a szépen kisimított, előkészített falakra lassan felfestődtek a Petőfi-utazás képei. Versei pontosan kirajzolják életének helyszíneit – precíz hely és dátummegjelölésükkel – útvonalait, hangulatait, olvasmányait és a korabeli híreket. De épp ez az, a híreket a rájuk való reakció által mintha éppenséggel ő teremtené, azért olyan boldog, ha valami a véleményével egyezik, illetve felháborodott, ha hibát, netán bűnt követnek el az emberiség, pontosabban a jó emberek ellen, akik ugyanúgy az ő végtelen képzeletének a teremtményei, mint a széles tenyerű Fejenagy, János Vitéz – vagy az Apostol.

Mind növe csodálattal hallgattuk szüntelenül Petőfi Sándor verseit. Mintha bizony már az ő szelleme vezette volna dolgos kezünket. Van-e még egy magyar költő, akinek a költeményeit egyvégtében végig lehetne hallgatni, mint Homérosz *Odüsszeiá*ját? És valóban, világot váltunk,

világegyetemet.

Nemes

Deresre huzzák a gazembert,
Bűnét botokkal róni le;
Lopott, rabolt, és tudj' az ördög,
Még mit nem mívele.

De ő kiált ellenszegülve:
„Hozzám ne nyúljatok!
Nemes vagyok... nincs nemesembert
Botozni jogotok.”

Hallottad e szót, meggyalázott
Ősének szelleme?
Most már őt húzni nem deresre:
Akasztófára kellene!

Végül is ki a lator? Az, aki lop, vagy aki lopásra kész? Itt visszafordíthatatlanul megjelenik a magyar költészetben az igazságosság, a társadalom hangja, amely már nem kívülről ránk zúdult viharokban, sem kollektív hibáinkban, hanem vezetőink, az érdemtelenül, sőt népszuverenitás híján előjogokat élvező nemesség hibáiban jelöli meg az ország mérhetetlen nyomorba sodródásának okát. De hát Petőfi is válságba jutott 1844-re, keresztúton, kelet és nyugat között állt – Miskolcon –, de szerencsére Pestnek indult tarisznájában a verseivel, hogy még ez évben – mily pazar tehetség! – megírja *A helység kalapácsát* és a *János vitézt*.

„Oh Hamlet! mi volt ijedésed,
Mikoron megláttad atyád lelkét,
Ahhoz képest, amint megijedt
A helybeli lágyszivü kántor
Feleségének látásán?...”

(A helység kalapácsa)

Szóval, „Hamlet és a népiesség” – talán erre is akad majd egy tollkoptató. Petőfi tehát mindent ismert, de nem mint doktrinér, saját országvándorló tapasztalataiból alakította ki a világnézetét, világnézete pedig összeölelkezett költészetével: utazásunk a Petőfi-univerzumba emelkedésbe váltott.

Az univerzum egy porszemmel kezdődik, de hát a porszemnél kisebb részecskékből épülnek fel a csillagok. Az energia teszi őket nagygyá. Feketelyukas, patópálos országunk mire jutott Petőfivel? Elnevezett róla egy múzeumot, meg egy könnyűzenei rádiót, s hol vagyunk már Dargay Attila és Jankovics Marcell *János vitéz*től? A Petőfi-recepció már 1973 és 1999 között is sokat romlott, de újabb időkben nem elég, hogy musical-lel, giccsfilmmel gyalázzák, már csupán Pecsovics Irodalmi Múzeumról lehet beszélni, de egy vezető kultúrpolitikus azon kijelentésre

ragadtatta magát, hogy költőnk ma bizonyára rock sztár lenne. Végül „családi” síremlékéül a kormány egy monumentalitásával csak giccsességében vetélkedő obeliszket avatott fel: orommadara pontosan azt a birodalmi sast idézi, amely ellen Petőfi egész életében harcolt. Ám az univerzumoknak törvényeik vannak, keringenek, tágulnak s kivetik magukból a szennyet. Petőfi mindenkié, de egyetemébe csak az vétetik fel, akinek tiszta a szíve és a keze, alacsony gyűlölködés még álmait sem rontja meg.

Nándi Mihály: Ősiség és Petőfiség

Petőfi *Vörösmartyhoz* című verse legalább akkora felháborodást okozott 1848 augusztusában, mint a három és fél hónappal korábbi *A királyokhoz*.

„Hallgassak-e, mivel szeretlek,
Miként atyámat szeretem?
Hallgassak-e, mert teneked sem
Fáj majd ugy a szó, mint nekem?...
Hogy is tehetted, amit tettél,
Az isten szent szerelmeért! –
Nem én tépem le homlokodról,
Magad tépted le a babért.”
(Vörösmartyhoz)

„Azt adok, mit vajmi ritkán kaptok,
Ti királyok, nyílt őszinte szót,
Ahogy tetszik, köszönjétek meg, vagy
Büntessétek a felszólalót;
Áll még Munkács, áll az akasztófa,
De szivemben félelem nem áll...
Bármit mond a szemtelen hizelgés,
Nincsen többé szeretett király!”
(A királyokhoz)

Miben hibáztak a királyok, közelebből a Habsburgok? Az 1848-as forradalommal való kezdeti taktikai egyezkedések és engedékenység után március 28-án váratlanul megtagadták a jobbágyfelszabadítás és az önálló magyar parlamentáris kormány felállításának uralkodói jóváhagyását. És Vörösmarty Mihály? Vele kapcsolatban, segít az alcím: „Midőn a nemzetgyűlésben augusztus 21-én a hadügyben a többséggel szavazott.”

A két vers nem csupán a bálványöntögetésben közös, hanem éles fénnel kirajzolja legnagyobb költőnk – szokatlanul következetes – politikai hitvallását is.

Petőfi nézeteivel kapcsolatban sokféle félreértés forog, leginkább amiatt, hogy már saját korában „radikálisnak” minősült, és pedig nem utolsó sorban azért, mert a Vörösmarty vezette Nemzeti Körhöz csatlakozott. E társaság, amely – többek között tagjai között üdvözölhette Bajza Józsefet, Garay Jánost és Irinyi Jánost – 1847-ben Ellenzéki Körré, sőt, 1848. március 15. után Radikál Körré alakult. Az illusztris személyiségek mellett a társaságot erősítette Tóth Gáspár szabómester is – Petőfi első verseskötetének önzetlen (és egyetlen) támogatója –, *egy polgár*. A hazai politikai propaganda égbekiáltó hazugságai közé tartozik az, amikor a bal- vagy jobboldali ultrák, mint holmi plebejus anarchistát vagy nyilas fajvédőt, maguknak követelik Petőfit, *a polgárt*.

„A monarchia a virág, a reszpublika a gyümölcs – írja költőnk. – Ez így van, és azért nem kételkedem én diadalmatokban, republikánus elveim! [...] A »tiszta erkölcs!« Nem széttört korona, hanem a megvesztegethetetlen jellem, szilárd becsületesség a reszpublika alapja.”

Egy polgár köztársaságpárti. Ebben nyilvánul meg „radikalizmusa”. A feudalizmuson túllépő társadalom ugyanis elképzelhetetlen teljes jogegyenlőség és személyi szabadság nélkül. A szabadságát végül is forradalommal kivívó francia polgárság már a középkorban lendületes iramban gyarapodott. A XIII. század végén a hatalmas Párizsnak csak az egyetemét tizenötezer tudásra éhes diák látogatta szerte Európából, és vitte haza a szabadság – mindenekelőtt a tudás szabadságának – szárnyaló szellemét. E szellem, bizonyos áttételeken keresztül persze, hazánkba is eljutott, ám Magyarország fejlődése már Mohács előtt egészségtelen irányba terelődött. Kialakult a második jobbágység, a feudalizmus pozíciói végtelenül megerősödtek, miközben az államhatalom legyengült, a politikai vezetés egymással viaskodó oligarchák kezébe került, és az ország védtelenül állt a bekövetkező hódítás előtt. Az oszmánok azután a birodalmukba olvasztott területet teljesen lezüllesztették, Erdélyt és a Habsburgok kezébe került országrészt pedig – háborús övezetté téve – a nyugati világ periferiájára sodorták. E perifériális állapotot Magyarország teljes meghódítását (nem pedig felszabadítását!) követően a Habsburgok még fokozni is igyekeztek, amely a Rákóczi-szabadságharchoz vezetett.

A szatmári békével létrejött kompromisszum valójában csak a magyar földbirtokosság helyzetét rendezte megnyugtatóan, a föld népéét aligha, kivéve persze a Németországból az elnéptelenedett területekre betelepülőket, akik jelentős adókedvezménnyel élhettek, persze csak addig, amíg a békeidők természetes szaporodásának köszönhetően meg nem szűnt a jobbágykéz hiánya. Ám a XVIII. század végére a feudalizmus elérte extenzív fejlődésének korlátait, és általános válságba jutott. A paraszti birtokterület addig szakadatlan bővülésének hirtelen meglassúbbodása miatt milliókra szökkent azoknak a parasztnak a száma, akiknek már csak a megélhetésükhöz szükségesnél jóval kevesebb föld állt rendelkezésükre. Közgazdasági értelemben előállt tehát a bérmunkástömeg. A hazai kapitalista rendre való átmenet legfőbb feltétele, a tőkefelhalmozódás viszont hiányzott, így a szabad munkaerőt felvevő gyárak és mezőgazdasági nagyüzemek sem jöhettek létre.

Magyarország, pusztán belső adottságaira hagyatkozva nem lehetett úrrá e válságon, ugyanakkor külviszonyainak javítására – nemzeti szuverenitás híján – nem nyílt módja. A Habsburgok pedig, mivel dinasztikus berendezkedésük eleve a feudalizmusban gyökerezett, nem

csupán gátlástalanul igénybe vettek minden elképzelhető eszközt magyarországi hatalmuk védelmében, de az itt bekövetkező fejlődés lehetőségét is a legmerevebben elutasították. Úgy is, mint a hazai arisztokrácia része, még inkább a retrográd államhatalom birtokában, II. József rendszerének összeomlásától fogva a legszerényebb reformoktól is mereven elzárkózva, és pusztán taktikai célzatú látszatengedményekkel manipulálva. A XIX. század első felére kialakult magyarországi válsághelyzetet a Habsburgok körmönfont – minden lényeges politikai kérdést Bécs hatáskörébe utaló – birodalmi rendszere és protekcionista gazdaságpolitikája, az örökös tartományoknak nyújtott preferenciák csupán fokozták. Hazánk polgári fellendülése, és a piacokat kereső tőke beáramlása azért sem indulhatott meg, mert az ide irányuló osztrák befektetéseket egyszerűen megtiltották.

A népmozgalmakat mindig is az éhség élesztette. Petőfi korára pedig forradalmi helyzet alakult ki. A nép rettenetes nyomora még a magyar nemesség haladottabb gondolkozású tagjainak is feltűnt, és olyan tiszteletre méltó vállalkozásra készítette őket, mint a külföldi iparcikkek vásárlásának bojkottálása. Ám a nyomasztó hazai tőkehiányon, bankrendszer sem lévén, még Széchenyi előremutatóbbnak tűnő vállalkozásai sem segíthettek. A liberális eszmék képviselőit itt nagyvállalkozók és bankmögulok helyett a földesurak vállalták át, egyszersmind azon történelmi feladat keresztülvitelét is, hogy a polgári átalakulás érdekében lemondjanak nemesi előjogaikról, mindehhez gazdasági és politikai tekintetben szabadkezet kérve – a Habsburgoktól. Cserében, mint már történelmünkben annyiszor, uralkodói jogaik elismerését ajánlották. Az egymásnak tükröződő paradoxonokon éles szemmel átlátott Petőfi Sándor, a polgár, 1848 tavaszán. Petőfi Sándor, a polgár. Az egyetlen, a küszöbön álló események főszereplői közül, aki valóban forradalmi programmal készült.

Petőfi nem csak úgy dalolt egy virágszál vagy egy folyókanyarulat felett, mint holmi naiv költő – vagyis majdan a Petőfi-epigonisták –, hanem kora egyik legműveltebb, sok nyelvet beszélő emberfője lévén otthonosan mozgott a klasszikus ismeretek talaján és, túl ezen, a korszerű eszmékén is. Alaposan áttanulmányozta az újkori francia történelmet, egyszersmind hazánkat gyalogszerrel bejárva, minden népréteg baját megismerve, szociológiai pontosságú helyzetértékelést készített, majd a legnagyobb önzetlenséggel a politikai tennivalók szolgálatába állította költészetét. Programadó versek sorát, a *Palota és kunyhó*t, *A kutyák dalát*, *A farkasok dalát*, *A XIX. század költőit* és *A nép nevében* t írta még 1847. január–márciusában.

„Miért vagy oly kevély, te palota?
Uradnak fényében kevélykedel?...
Azért van rajta gyémánt, hogy szive
Mezítelenségét takarja el. [...]

Fitogtasd csak, te gőgös palota,
Az orzott kincsek ragyogásait,
Ragyogj csak, ugysem ragyogsz már soká,
Meg vannak már számlálva napjaid. [...]

Ne féljetek, szegény jó emberek,
Jön rátok is még boldogabb idő;

Ha mult s jelen nem a tiétek is,
Tiétek lesz a végtelen jövő.”

(Palota és kunyhó)

Nehéz ennél közérthetőbben megfogalmazni a társadalmi haladás irányát, miközben a jelenben,
A farkasok dalában hovatovább már kunyhó sincs:

„Kietlen pusztaság
Ez, amelyben lakunk;
Nincs egy bokor se’ hol
Még húzhatnók magunk. [...]”

Ám az abszurd helyzet ethoszba fordul:

„Fázunk és éhezünk
S átlőve oldalunk,
Részünk minden nyomor...
De szabadok vagyunk!”

Petőfi már szabaddá válva, annyi keserves nélkülözés és nyomor dacára szilárdan tört előre a nagy társadalmi cél felé, amely a mindenkori magyar miniszterelnök reggeli és esti imádsága kellene legyen:

„Ha majd a bőség kosarából
Mindenki egyaránt vehet,
Ha majd a jognak asztalánál
Mind egyaránt foglal helyet,
Ha majd a szellem napvilága
Ragyog minden ház ablakán:
Akkor mondhatjuk, hogy megálljunk,
Mert itt van már a Kánaán!”

(A XIX. század költői)

Kész hát a program, Petőfi Európára figyelt, mikor szakad szét a Metternich-kompanya által gúzsba kötött idegzete, és a várva várt esemény Olaszországban be is következett 1848 januárjában.

„Megunták végre a földöncsuszást,
Egymásután mind talpon termenek.
A sóhajokból égháború
Lett, s lánc helyett most kardok csörgenek. [...]”

Aludt Brutus, de már fölélbrede,

S a táborokban lelkesítve jár,
 Mondván: »ez a föld, honnan elfutott
 Tarquin s amelyre halva hullt Cézár;
 Előttünk meghajolt ez óriás,
 S ti a törpéknek meghajoltok-e«”

(Olaszország)

És a magyar politikusok, holott szemük előtt a követendő európai példa, tovább hajlonganak a törpék, azaz a Habsburgok előtt, akik pusztán dinasztikus, azaz feudális jogon tarthatnak igényt Olaszországra, mint Magyarországra. De ahol hajlongás, ott milyen a munka?

„Sokat beszéltek, szépet is beszéltek,
 Jót is, de ebbül a hon még nem él meg,
 Mert nincs rendében eljárásotok,
 Ti a dolog végébe kaptatok,
 És így tevétek már régóta mindig;
 Látják, kik a multat végigtekintik.
 Ki képzél olyan templomépitőt,
 Ki a tornyot csinálja meg előbb?
 És azt a levegőbe tolja, hogy
 Ott fönn maradjon, míg majd valahogy
 Alája rakja szépen a falat,
 S legeslegvégül jőne az alap.
 Ti vagytok ilyen mesteremberek,
 Ezért ad a hon nektek kenyeret,
 Ezért fizet szívének vérivel!”

(Az országgyűléshez)

Magyarországon tehát erős burzsoázia híján a magyar földbirtokos nemességnek a feudális viszonyok válságát leginkább megsínylő csoportjai, maguk is érdekeltek lévén a mezőgazdaság kapitalizálásában és a hazai ipar szabadabb kibontakozásában, 1848 tavaszán a polgári átalakulásért folyó harc elejére sétáltak, különösen, amidőn reményük nyílt a magyar államhatalom egészének kezükbe vételére is. Ráálltak jobbágyaik úrbéres szolgáltatásainak megszüntetésére, persze pénzbeli kármentesítés ellenében, amely még meg is könnyítette birtokaik kapitalizálását. Zengzetes jelszavak alatti harcuk tehát elsősorban saját érdekeikért folyt, amelyek érvényesítésére a nemzeti dicsőség, sőt szuverenitás csorbítása árán is késznek mutatkoztak, így a Habsburgoknak megajánlották a katonai segítséget az olasz forradalommal szemben! Erre szavazott Vörösmarty is.

Petőfi előtt nem csupán az lobogott világosan, hogy a fellázadt nemzetek összefogásával letörhető a Habsburg Birodalom – amelynek letörése „liberális” nemességünknek eszében sem volt –, hanem hogy amennyivel megsegítjük az udvart, az annyival erősödik ellenünkben is, és nem fogja elmulasztani az első alkalmas pillanatot az elsöprésünkre – s a jövő őt igazolta. Hiába törölték el az 1848. áprilisi törvényekkel az ősiséget, mint törvényt, azt, mint – az előnyökért való

kilincselésben, az osztályostársak közösségérzésében, a nepotizmusban, a korrupcióban és a panamáknban testet öltő – attitűdöt nem lehet egy tollvonással eltörölni. Vörösmarty pellengérré állítása nem csak azért keltett közfelháborodást, mert a **Szózat**, a „nemzet” költőjéről volt szó, hanem mert közismerten szerette Petőfit, pártolta és segítette érvényesülését. Szabad-e kritizálni az atyákat? Egy ortodoxan hagyományörző rendszerben, mint amilyen a feudalizmus, ahol az ősi jogokat a transzcendens meghatalmazással bíró uralkodó szentesíti, persze nem. Ám a magasabb, polgári értékrend szerint – amely az előrejutást is a tehetséghez és a teljesítményhez köti – igen. Láttuk Petőfi politikai értékrendjét, miért éppen az olasz-kérdésben tagadta volna meg azt, és éppen annak ellenében, akit igenis tisztelt?

„Én, ha verset írok, nem írom a magam multságára – szögezte le maga költő –, hanem írom azért, hogy kiadjam, hogy mások gyönyörködjenek benne vagy okuljanak rajta. (Elérem-e célomat vagy nem? az nem tartozik ide.) Sokan voltak, kik e költeményem kiadását ellenezték. Nem tehetek róla. Én érzem a legnagyobb fájdalmat, hogy erre kényszerülve vagyok, mert én szerettem, én tiszteltem legjobban Vörösmartyt mindazok között, kik őt valaha szerették és tisztelték, de elveimet még sokkal jobban szeretem és tiszteltem, mint őt. Szívem sajog és vérzik, de kérlelhetetlen maradnék, ha elvérzeném is bele. Brutus talán sírva szúrta le jótevőjét, apját, Caesart, de leszúrta. Hogy Vörösmartyt elítélem, nagy áldozat, melyet szívem tesz elveimért, de bármily nagy ez áldozat, kész vagyok és mindenkor kész leszek sokkal nagyobbakat is tenni értetek, szentséges elveim!”

Dull Ernő: Tóth Gáspár

Hölgyek előtt elhalad egy úr.

- Micsoda extravagáns magyar ruha.
- Fekete.
- Olyat hordanak azok a radikalisták.
- Ezek a férfiak mindig radikalizálnak.
- Jó a vonala.
- És a zsinórozása.
- Ugyan, gyászhuszár. Az én uram atillája smaragdzöld, arannyal kizsinórozva.
- Az anyaga is smaragd?
- Jaj, miket beszélsz. Hát a legfinomabb posztó.
- De ez a holmi, amelyik egyre jobban távolodik tőlünk, sokkal jobban szabott, mint a te

férjedé.

– Tóth Gáspár keze munkája.

A név hallatán az öltény viselője félig-meddig hátranéz.

– Te, ez Petőfi!

– Ilyen kicsi?

– Egyenes a tartása.

– Meg a versei, na, itt a nyelvemen...

– Szóval, vonzó.

Mármost a Petőfi Sándor és a Tóth Gáspár közötti kapcsolat mibenlétéről az érdeemes hölgyek aligha tudtak. Holott egy divatszabászat, mint Tóth úré, egyben szalonként is szerepelt, a belváros prominens személyeinek, az haute-crème találkozóhelyeként, és nem csak az új bécsi vagy párizsi haute-couture-ről, vonalakról és anyagokról, de politikáról, színházról és irodalomról is folyt ott a szó.

A hölgyek tökéletesen informálódtak arról, hogy a szabómester a Nemzeti Kör lelkes tagja. Az illusztris társaság, úgymint a színészet krémje, Megyery Károly, Lendvay Márton és Egressy Gábor, csakúgy Vörösmarty Mihály és társasága, Fáy András, Tóth Lőrinc, Garay János, Erdélyi János, Irinyi József, Kazinczy Gábor és Bajza József a Magyar utcában (hol máshol?), a Lamacs fogadóban találtak egymásra a nagy árvíz után. Nyelvünkre az aktorok, csakúgy az auktorok egyre másra ürítették a poharat. De megcsendültek azok a poharak, olykor üveg is repedt. Ennyi erő és szándék csakis hazafias mozgalomhoz vezethetett. A Nemzeti Kör 1847-ben azután Ellenzéki Körré alakult át, majd 1848 márciusi napjait követően a Radikál Kör nevet vette fel.

Azon hír is elterjedt, hogy Vörösmarty Mihály, elolvasva Petőfi verseit, mennyire támogatásába fogott. Elhatározta, rábeszéli a Nemzeti Kör tagjait első kötetének kiadására. A Lamacsba toppanva még elégedetten igazította meg a nevezetes Vörösmarty-nyakkendő. A tükörből visszamosolygó önmaga el sem tudott volna képzelni nagyobb kedvet és örömet annál, mint amit egy ifjú pályatárs elindítása okozhat. Nem így a tükör túloldalán lévő tollforgatók.

– Költődják lennének mi?

– Versírók kisededóvodája a Nemzeti Kör?

– Kapaszkodjék ki-ki maga!

– Minket sem segített senki!

Ekkor egy nem várt hang:

– Én megbízom abban, amit Vörösmarty mond. Rosszat nem ajánlhatott!

– Ki mondta azt?

– Én, Tóth Gáspár. Sőt, ha más nem csatlakozik, én egymagam viselem a Petőfi-kötet nyomtatási költségét!

Nem csatlakozott más. A szabómester viszont még harminc forintot is előlegezett a költőnek, hogy megéljen egy ideig. Továbbá, hogy mint magyar poéta, méltóképpen jelenhessen meg a köz

előtt, ajándékozott neki egy rend ruhát.

Az a kapocs azonban, amely összekötötte Petőfi Sándort és Tóth Gáspárt, nem látszik, nem hallatszik. Polgárság a neve. Pontosabban annak ethosza: a kötelesség minőségi meghaladása.

A pesti szabómester nem bánta, ha inasa a *Marseillaise*-t fütyörészte, és még el is mosolyodott, amikor az Arany Sasba egy pohár sörré meginvitálva a legényt, a csapos a *Carmagnole* dallamával felelt rá, hiszen ezek a szabadság dallamai.

1848. március 15-én Tóth Gáspár ott állt a szabad sajtó bölcsőjénél, Irányi, Irinyi, Klauzál, Petőfi, Rottenbiller, Nyáry Pál és Vasvári koszorújában, és aláírásával ő is hitelesítette a 12 pontot. A márciust követő napokban megválasztották a Rendre ügyelő pesti választmány, és a Sajtóbizottság tagjának, valamint a Nemzeti Konvent előkészítő bizottságába is bekerült. Április 1-én neszét vették annak, hogy a császári helyőrség Buda várából nagy mennyiségű pénzt akar kicsempészni titkon, éjnek évadján, szemeteskocsiban. Vörösmarty Mihállyal egyetemben Tóth Gáspár akadályozta meg a bankók s a fémpénz elhurcolását.

Április 19-én, a Pest városi közgyűlésen hevesen követelte a magyar ipar szabaddá tételét, az elavult céhrendszer azonnali felszámolását. Egy céhmester, aki lemondott hűbéri előjogairól! Javaslatára alig pár nappal később Klauzál Gábor, a kereskedelmi miniszter valóban megalkotta az iparszabadságról szóló törvényrendeletet. Ugyanitt Tóth Gáspár, eszébe jutván egy másik szakmai kérdés, napirendre tűzte a nemzetőrség felruházásának ügyét is. Hiszen a harcosoknak nem csak fegyver és lőszer kell majd, de egyenruha is.

1848. május 7 és 10. között a Demokrácia Klubjában tömörülő fiatal forradalmárok – zömmel iparoslegények és diákok – heves tüntetések során követelték azon személyek elmozdítását, akiket, noha a régi rendszerben magas tisztségeket töltöttek be, a Batthyány-kormány kulcsfontosságú hivatalokkal ruházott fel. Így Lederer tábornokét, a főhadparancsnokét, aki nem engedte meg a hadiszertár átvizsgálását, és megtagadta a nemzetőrségnek szükséges fegyverek kiadatását. A főhadparancsnok, megneszelve a készülő macskazenét, a palotája szomszédságában álló házak udvarán elrejtett vérteseket és gránátosokat kivont karddal, illetve feltűzött szuronnyal a felvonulókra zúdította, anélkül, hogy oszlásra szólították volna fel őket. Húszan súlyosabb, hárman pedig életveszélyes sebesülést szenvedtek, egy orvostanhallgató utóbb meg is halt. A vizsgálat elől Lederer, a Napóleon elleni háborúk bajnoka lopva Bécsbe eblábolt. A forradalmi kormány nevében Nyáry Pál, Pest megye alispánja, és Tóth Gáspár, Pest város megbízottja tiltakozott a budavári magyar Helytartótanácsnál, Petőfi és Vasvári pedig népgyűlést hívtak össze, ahol kemény hangon bírálták a Batthyány-vezetést erélytelenségéért.

„Már ekkor nem tartóztathattam magamat, fölugrottam a múzeum udvarán a tribünre, és veszett dühömben elkiáltottam a nemzet színe előtt, hogy én e minisztériumra nem a hazát, de egy magamat, sőt a kutyámat sem bíznám – emlékezett vissza Petőfi. – Nyugodt lelkiállapotban bizonyosan más szavakkal fejeztem volna ki magamat, de az értelme végre is csak ez lett volna. Ezen szavaimra dühbe jött az ország, és szép fényes nevemet pocsétába dobták, és meggázolták. Én fájdalomosan ugyan, de mégis mosolyogtam, mert tudtam, hogy ugyanazok az emberek, kik rátapostak nevemre, föl fogják azt venni a sárból, és szépen letörölgetik róla a meg nem érdemelt szennyet.”

Talán még Tóth Gáspárra is gondolhatott, aki még 1848 április 1-én kikelt ellene *A*

királyokhoz című verse miatt, amelyben azt merészelte írni, hogy „nincsen többé szeretett király”.

Az úriszabónak a Radikál Kör nevében tett előterjesztésére Pest városának közgyűlése olyan határozatot hozott, amely szerint a honvédseregbe beálló helybeli céglegények, ha vállalt hároméves szolgálatuk leteltével élve hazatérnek, „minden remeklés és díjfizetés nélkül mesterekké fognak felvétetni s mint ilyenek, mesterségüket szabadon űzhetendik”. A közlegő tanács és képviselőválasztások alkalmából a városkapitányi posztra is jelölték, amiről végül a politikai konszenzus megőrzése érdekében lemondott, de a képviselőtestületnek tagja lett. Szeptember elején pedig támogatta a forradalom vívmányait, a Honvédelmi Bizottmány létrehozását és Kossuthot. A lázas idők sürgés forgásában megkezdődött az önvédelem szervezése, a pesti fegyver- és lőszergyártás, Tóth Gáspár irányításával pedig tömegével szabták az egyenruhákat, hogy azután házivarrónők kezére bízzák a befejezésüket.

A Honvédségi Ruházati Bizottmány tagjaként feketéző szabókat leplezett le, akik a rendelkezésükre bocsátott jó minőségű posztó egy részét kéz alatt értékesítették, ám a felvásárló azt éppen Tóth Gáspárnak próbálta továbbértékesíteni. 1849 januárjában honvéd századossá léptették elő, egyben pedig a Debrecenben székelő Nemzeti Bizottmány a nagyváradi ruharaktár vezetésével bízta meg. 1849. májusában Buda ostromakor maga és a felesége nevében huszonöt körmöci aranyat ajánlott fel „azon bátor és vitéz zászlóaljnak, mely Budavára visszavételekor legelsőbb hág fel Budavára ormaira”. E kezdeményezéséhez mások is tüstént csatlakoztak, úgyhogy május 19-én már nyolcvan aranyat tehetett le kitűzött prémiumként.

Június 24-én Szemere Bertalan Pestet, Budát és Óbudát Budapest néven egyesítő rendeletén még alig száradt meg a tinta, amikor befutott a kétségbeejtő hír: Haynau már Győr alatt áll, a Magyarországra az osztrákok szövetségében betört Paszkievics pedig elfoglalta Kassát. Kossuth ebben a helyzetben kiáltványt tett közre: „Félretesszük a sem hozzánk, sem a nemzethez nem illő szépítgetést, titkolózást és áltatást, s nyíltan és tartózkodás nélkül kikiáltjuk, hogy a haza veszélyben van! Sőt, kimondjuk egyenesen, hogyha az egész nemzet férfias határozottsággal fel nem kél magát utolsó csepp véréig védeni, hiába omlott annyi nemes vér, hiába volt minden eddigi erőlködés, el fog veszni hazánk, elvész nemzetünk s e földön, melyben apáink szent hamvai nyugosznak, melyet Isten szabad örökségül szánt utódainknak, e földön a muszka korbács fog uralkodni a népnek rabszolgaságra vetett maradványai felett. És tudtul adjuk polgártársainknak, hogyha a muszkáknak magyar hazánkat legyőznie sikerülne, ebből Európa minden népeinek rabszolgasága következne” stb.

Ennek elkerülésére persze a kormány le is porolta a négyszáz éves forgatókönyvet: „1. azonnal induljon meg a hazánkba betört muszkák és az azokat behívó istentelen ausztriai császár ellen az általános, kereszties népháború; 2. ez minden templomokban a lelkészek által, minden község piacán az elöljárók által kihirdetendő s harangzúgással az egész országnak tudtul adandó; 3. ennek bekövetkezte után minden ép férfiú, ki karját bírja, magát 48 óra alatt valamely fegyverrel magát ellátni tartozik, s akinek lőfegyvere vagy kardja nincs, az kaszát és baltát ragadjon, mert nem magyar az, cudar az, aki fegyverben válogat és nem védi magát azzal, ami a kezébe akad; 4. végezetül pedig a lelkészek keresztet ragadjanak s vezessék a népet a vallás és a szabadság oltalmára.”

Pest város törvényhatósága pedig rögvést megtette a szükséges intézkedéseket a népgyűlés érdekében, a városatyák vörös kereszttel kidekorált nemzetiszín zászlót lobogtatva, „török” zenét fújó rezesbandák élén járták be a várost, hogy a múzeum elé csődítsék a népet, ahol a legjobb

szónokok, Graefl József főbíró, Horváth Károly főjegyző és Tóth Gáspár lelkesítését hallgathatják majd. De bármily trombitás szók zengedeztek is, a kívánt hatás elmaradt.

Kanyarog a történet.

Hej, Petőfi tud igazán nagy tömegeket fanatizálni, jutott is eszébe Kossuthnak. És a kormányzó magához hívatta a költőt. A hatalmas államfő a törpét, akit egyébként – mint annak nyilvánosan is hangsúlyt adott –, kiállhatatlanul gyarló embernek tartott. Arra kérte tehát, hogy a megismételni szükséges népgyűlést most már ő hívja össze. Nem a nagy ember felszólítására mondott Petőfi igent – nem is azért, mert eltaposott nevét felvette a sárból, és szépen letörölgette róla a meg nem érdemelt szennyet –, hanem tiszta honszerelemből. Jól körített szavaiból arra a következtetésre jutott, hogy a honvédsereg ezúttal nem akarja feladni a fővárost – mint az előző év végén –, sőt, maga Kossuth is el van szánva arra, hogy a romok alá temetkezzen. De a politikus nem osztotta meg Petőfivel a bennfentes információját, miszerint Haynau – túlerejű seregével Győrnél áttörvén Pöltenbergen – már a Komárom ormán lobogó trikolórt figyeli hiénaszemeivel. Amíg Kossuthék sebtében csomagolnak, hogy a Dél-Magyarországra összpontosított hadak védőszárnyai alá húzódjanak, csak hadd beszéljenek ezek a legények!

Ó, történet eleme, történelem!

Kossuth, legújabb mellékszereplőnk tehát eleblábolt Budapestről a felelősségre vonás elől, mint Lederer báró, a muszka dzsidákkal nem ő nézett szembe, hanem Petőfi, Haynau ágensei pedig a bukás után két esztendőn keresztül vizitálták Tóth Gáspárt amiatt a szerencsétlen keresztesháborús ügy miatt. Első polgáraink egyike vajon hányszor zsolozsmázhatta el, hogy „nincsen többé szeretett király” midőn torkába dermedtek a lassan közeledő rendőrléptek?

Stancsics Erzsébet: Táncsics Mihály és kora

– Révész Mihály könyvéről –

„Olyanok vagyunk, mint a könyvek, a legtöbb ember csak a borítót látja, néhány csak a bevezetőt olvassa el. Sok ember hisz a kritikának. De csak egy-két ember lesz, aki ismeri a tartalmat is.”

Zola

Sajnos a Zola-gondolat igazsága semmit nem változott a XIX. század óta. Sőt, az olvasás területén az alig, vagy nem-olvasók, negyed-művelt médiasztárok, politikusok, megmondó emberek befolyásolják a közvéleményt. Táncsics esetében a Zola figyelmeztetés fokozottan igaz, mert a meghurcolt író a szellemi élet irányítói félremagyarázták, kigúnyolták, a tudatlan tömeg pedig elfogadta balgaságukat.

Az idei karácsony nem ígérkezik olyan örömteli eseménynek, mint gyerekkorunkban volt. A családi körülmények, háborúk, elszegényedés most nem engedik, hogy fontoskodjunk az ajándékozás körül, jó, ha csendes és eseménytelen lesz a 2022-es év vége. Engem azonban kellemes meglepetés ért, újságíró barátomtól olyan ajándékot kaptam, aminek értéke nem hasonlítható össze a boltban vásároltakéval. Udvarhelyi András „segédfogalmazó”, a szenvedélyes könyvgyűjtő úgy döntött, hogy több ezres könyvtárát erős fogyókúrára fogja, mert attól tart, hogy kiszorítják őt jól belakott, csendes szobájából. Így került hozzám már évekkal ezelőtt Bölöni György *Hallja kend Táncsics* monográfiája és Táncsics aforizma gyűjteménye, a *Summárium* is. Az idei karácsony előtt pedig a szociáldemokrata Révész Mihály, ma is kuriózumnak számító alapmunkája az üldözött íróról.

Patinás, kopott, megbarnult könyv ez! Nemcsak a szerző, hanem a megjelenés dátuma is sokatmondó: 1942! Nyilván, legalább egy évvel előbb megírta a könyvet, „hangyaszorgalommal, gondossággal és pontossággal...” – ahogy a kiadó előszavában jellemezte. Révész bizonyítja, hogy háborúban sem hallgatnak a múzsák.

Ma már csak a politikatörténetet ismerők tudják, kicsoda Révész Mihály. 1884–1977 között élt, újságíró, történész, szerkesztő, szociáldemokrata politikus, a *Népszava* munkatársa. Utolsó műve: „A *Népszava* története”, amely 1951-ben jelent meg. (Még egy érdekesség: a szerző éppen abban az évben született, amikor Táncsics meghalt.)

Mit olvashatunk még a könyv a belső lapján? A Szociáldemokrata Párt kiadása, 1942. Budapest, kiadó Szeder Ferenc országgyűlési képviselő, (1881-1952 szociáldemokrata politikus és agrárpolitikus), a Világosság Könyvnyomda Rt. adta ki, felelős vezető: Dukai Károly.” Érdemes rá is néhány gondolattal emlékezni: hivatása a grafika, rajz, metszés, ólomvésés. Ő készítette 1929-ben a *Népszava* naptárának borítóját is. Mondhatjuk: remek társaság gyűlt össze, hogy Táncsicsról ezt a könyvet megjelentessék, miközben dúlt a II. világháború!

A kiadó előszavában érdekesen fogalmaz annak az olvasónak, aki már történelemként éli meg nemcsak Táncsics korát, hanem az 1942-es évet is: „A mostani események csendet parancsolnak a politikai harcokra, a társadalmi küzdelmek más formát öltenek...A haladásért való harc, miként maga a haladás is, feltartóztathatatlan.” (Meg a háború, amit ő még nem is kalkulált bel!) Hangsúlyozza: „Táncsics kora a munkásmozgalom legkezdetibb kora, eszmélésének a legeleje és amíg Táncsics a magyar ipari munkásokat és törekvéseiket megismerhette, küzdelme egyé forrott a magyar nép küzdelmével...”

Minden életrajzírónak szíve joga, hogy milyen aspektusból közelíti meg a személyt, akit könyvével az utókor példaképévé tesz. Révész Mihály gondolati hangsúlyai kifejezetten a munkásmozgalomhoz kötik Táncsics 1848 utáni munkásságát, és figyelmeztet: Táncsicsot például az anekdota hamisította meg és tette megmosolyogni valóvá saját kora és a ma élő magyarok

számára. Az anekdota az úri osztály népköltészete, írta Schöpflin Aladár. Ha néha egyes társadalmi részletekben tévedett is Táncsics, az igazságért folytatott harcban nála biztosabb ítéletű és nagyobb küzdelmet vívó ember aligha akadt! A félretájékoztató halála után is folyamatos volt: a *Budai Napló* 1930. március 9-i számában azt írták róla, hogy ő volt „az első magyar kommunista”. Az 1942 évi könyvnapra kiadott egyik nyilas füzet szerint „a marxizmus szállásosinálója Táncsics Mihály!” De ahogy ez manapság is lenni szokott: az anekdota és legenda Táncsicsa jobban megragad a közgondolkodásban. Érdekes ugyan lehet, de érdekesebb az élet és a küzdelem Táncsicsa, az igazi Táncsics. Ezzel az élettől akarja megismertetni a szerző az olvasót.

Jómagam, Zolára emlékezve, elmélyülten olvastam Révész Mihály *Táncsics Mihály és kora* című könyvét. Táncsicsról csak azt tudja mindenki, hogy 1848. március 15-én kiszabadították a börtönből, de ez csak egy látványos pillanat volt hosszú és keserves élete során.

1799-ben született Ácsteszéren és 1884-ben halt meg Budapesten. E két évszám között személyében olyan közéleti karakter élt és munkálkodott, akinek változatos napjait a politika, az irodalom, a népnevelés és a nyomorgás töltötte ki. Ácsteszéerről a goromba hajdú által kipofozott jobbágygyerekből pár évtized után országgyűlési képviselő lett, aki nem a kínálkozó korrupciós lehetőségek, hanem írásai miatt került a rács mögé. Örök ellensége a cenzúra, amely nem engedte megjelenni a könyveit, röpiratait, viszontagságos életét még nehezebbé tette. Ennek ellenére még aggastyán korában is egészséges, munkabíró ember maradt, így a kiegyezés után a munkásmozgalom szervezésében is aktívan részt vehetett.

Révész Mihály könyvében erre teszi a hangsúlyt. Táncsics az Írói Segélyegylet, a Munkáspárt, a szocialisták, a Népszava megalakulásánál aktívan részt vett. Mindebben komoly támogatóra lett a veje, Dr. Csorba Géza ügyvéd személyében. Táncsics élete folyamán öt gyermekét temette el, csak Eszter lánya érte meg a felnőtt kort. Talán nem véletlen, hogy ilyen közéleti személyhez kötötte rövid életét, hiszen Csorba Géza, apja munkatársa és „jobb keze” volt. Házasságuk rövid és tragikus volt. Első gyermekük meghalt, második gyermekük születésébe Eszter halt bele. Táncsicséknak egyetlen unokájuk, Ida maradt életben. Eszter és Géza közös naplót vezetett házasságuk kezdetétől az asszony haláláig. Igen sok érdekes – kajánkodásra, anekdotázásra alkalmatlan – eseményt olvashatunk a család könyvbe gyűjtött eseményeiből. (1994-ben Búza Péter rendezte sajtó alá.)

Csorba Gézát Táncsics mellett kiemelten bemutatja Révész Mihály. Személye érintőleg minden Táncsics életrajzban felbukkan, de társadalmi, politikai, újságírói súlyát sehol nem említik kellőképpen. Dr. Csorba Géza (1849-1908) ügyvéd, lapszerkesztő, királyi közjegyző, a szociáldemokrata mozgalom szervezője. Apósához hasonlóan mindezekért ő is megjárta a regnáló hatalom bíróságait. Csak egy esemény sok közül: 1880-ben megjelent magyar nyelven a *Szabadság-költészet, Munkás-dalok és Szavaltványok* c. gyűjtemény, az első szocialista versantológia! Dr. Csorba nemcsak politikai és szociológiai tanulmányokat, harcias vezércikkeket írt, hanem verseket is. A *Népszavát* Dr. Csorba, a német pártlapot Frankel Leó szerkesztette. Az 1880-as március 15-i ünnepségnek egyik ünnepi szónoka Dr. Csorba Géza, majd a lelkes hallgatóság hallani kívánta Táncsics Mihályt is! Akkor még együtt a család: a hallgatóság között ott van Eszter is. Csorba tele lelkesedéssel agitál tanulmányokban, jogi fejtegetésekben, történelmi visszaemlékezésekben, vezércikkekben és versekben egyaránt. Egyetértésben és szeretetben élt együtt a Táncsics-Csorba család.

Ezekben a hónapokban adták ki a magyar publicisztikában az első szociológiai lapot, az *Új Nemzedéket*. Ezen évek viharos zsurnalisztikai életéről sok feljegyzést írt Krúdy Gyula is. A két politikus: Táncsics és Csorba kísérletezett az Iparossegédek Lapjával. A pártok csak a Magyarországi Általános Munkáspártban egyesülhettek. Az új *Népszavá*ban gyakran találkozunk a cipészek, asztalosok, szabóságok önképző egyesületének, valamint a kocsigyártó segédek betegsegélyező egyleteinek kommunikéivel és tudósításaival. Táncsics már csak messziről nézte a pezsgő munkát, de romló egészségi állapotában a négy fala közé visszaszorulva is segítette őket. 1880-ban azonban még hosszabb cikke jelent meg a *Népszava* húsvéti számában *Feltámadás* címmel. Így ír az agg polihisztor: „Ismerem a népek múltját, jelenét, átvizsgáltam nyelvalkotásának csodaszerűségét, ezek folytán keblem Istene súgja nekem, hogy bár néha aléltnak látszott e nép, amint éppen most is külsején sorvadozási jelek mutatkoznak, de belső életszerve teljesen ép, tehát fel fog támadni!”

Még Csorba Géza szerkesztette a lapot, amikor 1881 első számában hosszabb életrajzi méltatás jelentetett meg az öreg Táncsicsról. Ezt írja: „És Táncsics, a nép embere, ma, öreg napjaira el van hagyatva. Szenvedéseiért, a közjó érdekében küzdött harcaiért, irodalmi működéseiért nem érzi magát senki hálára kötelezve!” A következő számban ezt a kesergést vezércikkben Kászonyi Dániel folytatja Halál előtt és halál után címmel, mely ezzel a jövőbelátó mondattal végződik: „Maglehet, hogy a késő utókor oly költséges mauzóleumot fog neki állítani, melynek ára egész életére elég lett volna.” Ugyanebben az évben halt meg felesége, Táncsics Eszter. Halála előtt megalakult a Központi Táncsics-Bizottság, amire Dr. Csorba Géza úgy emlékszik vissza, hogy ez rendezett népünnepeket az öreg házaspár szükségleteinek fedezésére, majd az özvegy szerény segélyezéséről is gondoskodott.

Táncsics Mihály 1884 június 28-án halt meg. A búcsúztatót Hermann Ottó polihisztor mondta sírjánál, a magyar tudományos és politikai élet kiváló alakja. Archív fotók tanúsítják, hogy temetésére tízezrek zarándokoltak el. Elsőnek szülőfalujában, Ácsteszéren emeltek szobrot, de ma már alig van az országban település, ahol ne lenne róla valamilyen köztéri emlékmű, szobor. Közintézményeket, iskolákat, könyvtárakat neveztek el és nincs olyan falu, város, amelynek egyik utcája ne viselné Táncsics nevét. Révész Mihály 1942-ben, a II. világháború idején, félelmetes politikai viharok közepette ki merte kiadni könyvét egy nagy lázadóról, igazmondóról: nagy bátorság volt! Tanulhatunk és okosodhatunk belőle...

Táncsics a magyar és az európai történelem különleges személyisége. Ne őt sirassuk – mondja egész életműve – amit nehéz lesz bárkinek is meghaladni a múlt századokban. Inkább magunkat sirassuk a fogyatkozásban. Révész Mihály könyvéből kiderül, hogy a valót a nemzet csontjáig, velejéig ható lényegét csak Táncsics tudta igazán megírni a hazateremtés lendületével. Ahonnan ő jött: a jobbágyok nyelvi toprongyosságából friss lángú ifjú, szívós férfi, aggastyán harcos, volt ereje ablakot nyitni a bizakodás fénysugarának is.

És ne feledjük: Révész Mihály 1942-es küzdelme csak folytatása volt annak a nagy harcnak, amit Táncsics hajdanán elkezdett és ránk hagyott. Köszönet a szerzőnek, hogy a XXI. század második negyede előtt új aspektusból mi is olvashattunk – megbarnult, töredezett – könyvében egy nagy igazságot Táncsicsról a sok igazság közül. És a kötetet letéve, szomorúan arra gondoltam: miért nincs mai napság egy, csak egyetlenegy bátor, érdekvédő Táncsicsunk?

Száz éve írták

Karinthy Frigyes: Mezőtúr, Mamutcsülök, Mezőretúr

Útinapló ab Budapest

Mondtam már, nem muszáj az embernek a Marsba utazni ahhoz, hogy világot lásson – illetve nem muszáj világot látni ahhoz, hogy világot tanuljon az ember –, több jeles utazóval találkoztam már, akik Afrika belsejéből visszatérve azt a megfigyelést hozták magukkal, hogy a jó bagariabőr nem ereszi át a vizet, és a magyar konzervgulyás elsőrangú gyártmány – ezzel szemben a mezőtúrlökösházi vonaton Lassovszky Károly *Világrendszerek* című népszerű kis füzetéből megtudtam, amit szakkönyvekben is elkerült figyelmem, hogy bizonyos távoli csillagok fényerőváltozása annak tulajdonítható, hogy ezek ikercsillagok lévén, néha az egyik elfödi a másikat.

Aztán a másik födi el az egyiket.

Ez éppen olyan, mint ahogy egyik művészet elhomályosítja a másikat – a hasonlat nem véletlen, ugyanis rendes ember a vonaton ma már nemcsak olvas, hanem közben a rádiót is felteszi a fülére, s miközben képzelete egyik csillagrendszerből a másik felé röppen, érzelmei és érzékei hol Weigand Tibornak nyújtják a pálmát a *Gyulölöm magát* című szerelmi dal interpretálásáért, hol a *Sonny boy* könnyes bánatában olvadnak fel, hol megint a Falu Szövetség előadójának helyeselnék a lótenyésztés körül kifejtett felfogásához.

De minderről később.

Mert a dolgokat nem kell összezagyválni azért, bár a valóságban kissé zagyván kerülnek össze – arra való értelem és belátás, hogy rendet és összhangot lásson beléjük.

Néha nehezen megy, annyi bizonyos.

Boross István, a mezőtúri gimnázium kitűnő irodalomtanára, aki e sorok szerény írójának írói egyéniségéről és jelentőségéről szerzett szép kis könyvében csupa olyan érvet és bizonyítékot fejt ki, melyeknek elfogadása esetén e sorok szerény írójának nem is kellene olyan szerénynek lenni – ugyanennek a szerény írónak személyes porhüvelyét kissé kedvetlenül fogadja a pályaudvaron, mivel mint kiderül, bár a szerzői est iránt szép érdeklődés mutatkozik, másrészt azonban neki

délután futballmeccsre kell menni mint sportelnöknek, továbbá holnap birkavásár lesz, tehát korán kell lefeküdni, és igaz ugyan, hogy Spett polgármester úr mutatja be városunk vendégét a közönségnek, viszont a megtisztelő bevezetés után azonnal el kell mennie neki is, lévén törvényhatósági választás éppen.

Megnyugtadjuk a kedves tanár urat, hogy semmi baj, Mózes is úgy járt, mint a polgármester úr – megmutatta népének Kánaánt, de oda be nem mehetett.

Pedig érdemes lett volna, mert Ascher Oszkár barátom és lelki-testi útítársam szavalóművészete harsányabban zúg, mint valaha – mindegy neki, Mezőtúr vagy Jerikó, a Gondolat és Hit trombitája itt is, mint amott, azzal a reménnyel és akarással rikolt ég felé, hogy egyszer mégiscsak ledőlnek tőle a kemény, makacs falak.

Persze nem a Márer Sándor téglagyára által szállított falakra célzok – hálátlanság volna tőlem, házigazdánkkal szemben, aki pompás ebéddel fogad bennünket, s ebéd után mint szenvedélyes gyárlátogatónak, megmutatja nekem az üzemet.

Bizony isten, nagyon szép téglák, mindenkinek melegen ajánlom – no nem annyira melegen, mint ahogy itt látható, a kemence mélyén, ahogy izzik és szikkad, pár ezer fokos hőségben. Engem inkább a bánya érdekel, ahonnan a jóféle agyagot szállítják a téglákhoz.

Hatalmas üreg, a halvány, őszi Alföld mezejében – keskeny sínek vezetnek belsejébe, mélyén sárga talajvíz csillog. Az üreg oldalfalai lépcsőzetes rétegekben tárulnak fel – felül homok, aztán szürke agyagsáv, szép rendesen, ezek már geológiai rétegek, százezer éves múlt könyvlapjai, egymás fölött –, a Földgolyó felszínének óriási Naplója, amit most keresztülrágott s részben feltárt a kenyérért és építőanyagért furkáló Emberszú.

S én, szórakozott féreg, ahelyett, hogy magam is furkálnék s gyűjteném a téglakockát, hogy legyen hol megbújni s rendesen meghalni valamikor – kandi kíváncsisággal próbálom lapozni a könyvet, vajon mit rejt a Múlt rejtelmes naplója. Vezetőm néhány adattal szolgál.

A homokrétegben régi sírokat találtak, pár száz éveseket, úgy látszik, a török uralom idejéből. Lejjebb furcsa korszakot, a cserépkorszakból, ezeket odaadták régészeknek.

Ott, látod, egészen lent, abban a kis lyukban találtak egy jókora mamutcsülköt, agyarat is, a jellegzetes rovátkákkal – bizony, ez a harmincméteres kis mélység, úgy látszik, a napló évkönyvében harminczredik oldal már –, harmincezer éve annak, hogy ez a réteg felül volt, ahol most állunk –, de harmincezer éve, annyi bizonyos, ugyanott, ahol most a birkavásárra készülnek, Mezőtúr piacán, mammutok sétáltak, s a levegőben akkora sárkányok csaptak el, mint egy jól megtermett tízszemélyes Junker repülőgép manapság.

Ahol a talajvizet látod, az a réteg százezer éves lehet. Ott már csak kagylók vannak és megkövült tengeri csigák. Hiszen tudod, hogy az Alföldet tengervíz borította egyszer, mindenestül – ennél tovább nem érdemes ásni, nem kapunk használható anyagot.

Gyerünk be feketézni, majd megmutatom a mamutcsontokat, ha érdekel.

A mamutcsontok az almárium felső polcán hevernek.

Oldalt, az almárium mellett, alacsony asztalkán áll a rádiókészülék, keskeny szekrény, rajta hosszú nyakon kerek, semmitmondó holdpofa, a hangszóró.

Ez a nagy, kerek fej, aminek se szeme, se orra, se szája nincs, időnként hangosan, követelően megszólal.

És mindenki odafordul.

És a kerek fej hangosabban, mint bármelyikünk, elmondja, hogy Pesten most, egy fél órával ezelőtt ez meg ez történt. Egy perc múlva megint megszólal, és könnyedén megemlíti, hogy Amerikában negyedórával ezelőtt fél ponttal estek ezek meg ezek a részvények. Utána kis szünet, még gyorsan közli, hogy Japánban reggel földrengés volt, aztán váratlanul énekelni kezd andalító női hangon. Egyszerre csak ezer torka támad: zenekar mennydörög fel belőle, egyházi zsolozsmát énekel a kórus, s a vidéki kis lakás minden zugát betölti a szférák tömör zenéje.

Ezt nem hittem volna, hogy mit jelent a rádió, vidéken.

Nem tréfa, ami néhány év alatt történt.

Minden családnak van rádiója. A főhelyen áll, a szalon közepén: házi oltár, lélek és értelem tűzhelye, melléje húzódik melegedni minden naiv, elfojtott vagy ki nem élt kíváncsiság, vágy és remény, egyszerű lelkek vallása.

Most övük lett a világ, a csodalámpa megnyitotta előttük.

Reggel korábban kelnek fel, hogy a híreket hallják – amiket nemrég félnapi, egy napi, soknapi késéssel hozott az újság: most első kézből, mielőtt nyomdafestéket látott volna.

A heti program ott fekszik az asztalon, és a mezőtúri cívis tájékozottabb Európa zenei kultúrájának aznapi állapotáról, mint egy zongoratanár – a gyerek is tudja, hogy délután Beethoven hegedűversenyét kapjuk Stuttgartból, és hogy Stuttgartban sokkal jobban játszák, mint Barcelonában.

Hétegyenegykor Kosztolányi Dezső barátommal folytatok egyoldalú beszélgetést – én átöltözöm, oda teszem magam mellé a kerek Fejet, s miközben mosakodom, mintha ott állana, közvetlenül, mellettem: hangosan kiabálja fülembe pesti előadását az édes anyanyelvről.

Az ám, édes anyanyelv.

Hiába édes, az a baj, hogy *csak* anyánké.

Ezen nem lehet segíteni. Százmillió rádió hiába fogja fel szerte a világon – pár százezer, amelyik megérti, a többi hallja csak, vállat von, és elfordítja a keresőt.

Bábel nyelvzavara megint lehetetlenné tette, hogy minden művészetek királya, költészet és irodalom felhasználhassa a közlekedésnek e mindent felülmúló csodaszerét – világnyelv nincs, az élő nem akar azzá lenni, az eszperantótól húzódozunk – mi maradhatott más? A zeneművészet elfoglalta az üresen hagyott trónust, s megint az a helyzet, ami a tizennyolcadik században – vezet a mindenkihez egyformán szóló muzsika, a többi utána kullog.

Talán Faremidóba kellene visszatérni. Eszperantó helyett tanuljunk egy új nyelvet, ami zenei

hangokból áll.

Sebaj, no – előadásunkon a közönség lelkes, értelmes és megértő: minden szavunkat érti. Valami melegség önti el a mellem táját – vér vagy könny?

Odakünt a széles, hosszú, reménytelen síkságban terpeszkedő alföldi országúton mélabúsan bőgnek a tehenek.

Holnap birkavásár.

Itt élned, halnod kell.

„Elátkozott Világ – nekem hazám

A naptalan kelet...”

Földeák Iván: Békés élet ideát és odaát

– Töprengések az élet veszélyeiről és a védelemről –

Mostanság a magyar sajtó kínosan ügyel, hogy ha elhagyva hazánk paradicsomi földjét és külföldre megyünk, készüljünk fel az ottani borzalmakra. Hörcsögöt fálnak jó magyar ételek helyett, rovarok evésére akarják hazánk fiát kényszeríteni – riogatnak. Mondjunk le a jó szaftos és zsíros, egészségépítő csülökpörkölről. Megfagysz, mert nem fűtenek. És előkaparnak a hazugságyár bizonyára jól fizetett alkalmazottai egy vidéki német újságot, ahol a helyi iskola tornatermének alulfűtöttségét kifogásolják és a panaszt kivetítik az EU vezető hatalmának teljes lakosságára. Ellenőrizd, ha tudod. Németországban élő első ex-nejem üdítő olvasmányának fogja fel ezeket s teszi helyre velük más jelenségeken romló derűjét. Mi diplomáciai szinten megsértődünk, ha randalírozó focidrukkereinket nem látják szívesen. És megbecsülésünkért kolduló küldöttségeket menesztünk a szélrózsa egyelőre északi irányába. Persze volt már nagy tábla „Becsüld meg a magyart” – itthon kiakasztva több millióért. Nyilván a hozzánk látogató turistákhoz szólt. De miért magyarul? A határontúliaknak erre nem volt szükségük.

Az élet sehol sem fenékiig tejfel. Nálunk a hazai tej és tejtermék árakat figyelembe véve végleg nem az. Így nem kell félnünk a közmondás beteljesülésétől.

Bűnözés ugyanis mindenhol van. Kicsi és nagy, szervezett és random, megélhetési és a még

jobbmegeélhetésért.

Tavaly törökországi nyaralásunk alatt illetéktelenek be akartak törni lányoméék londoni kertvárosi házába. A riasztó, ami a mobilra van kötve, jelzett. A kamera felvette a próbálkozást. Nagyon valószínű, hogy a mi Kárpát-medencei fertályunkról érkezett bevándorlók voltak.

Nem csak arrafelé van ilyesmi. Árnyoldalai a jóléti társadalomnak. És annak is, amelyik nem éppen jóléti. Néha ezt még határainkat elhagyva is érzed.

Brüsszel, két évvel ezelőtt. A nagyszerű építész, Victor Horta tervezte központi pályaudvar építészeti ínyencségekben gyönyörködtünk. Micsoda vonalak, sehol szúrósan szögletes, inkább szemet gyönyörködtető, íves. És a díszítés, az art deco, ami nálunk ugye szecesszió. Magyar beszéd. A haza visszahív. A folyósón kéregető honfitársunk élvezzi az uniós állampolgárság, a szabad helyváltoztatás előnyeit.

Az Európai Parlament épülete előtt, amikor munkába jártam, mindig ott ült egy fejkendősen. Pólyás kicsinyével, kelet-európai design. Néha a pici cserélődött. Vállalkozói világ, szabad kereskedelem. Állítólag napi 50 euró körüli összegért lehetett bérelni. Az épületkomplexus háta mögötti park lugasában konzolidált hajléktalan töltötte meleg napokon az éjszakáit. A közeli lakásomtól nem messzi Lidlben vásárolta a sört, néha egy egész ládával. Hogy az enyhe télben hol volt, nem tudom, nem kérdeztem.

Hozzám is betörték Brüsszelben. Éppen a rák elleni küzdelem világnapját ünnepelték az EU-ban. Ott kellett lennem és a hazai sajtónak kommunikét küldenem a rózsaszínre kivilágított épületről. Tudták a betörők az időpontot? Fogalmam sincs.

Szóval ezen a nevezetes napon estefelé betörték közeli lakásomba. Durván, keleti módon. Ezt később a kihívott, angolul kifogástalanul beszélő rendőrtisztól tudtam meg. Egyébként minden hivatalban beszélnek angolul. A flamand és a vallon – magyarán holland és francia mellett. Belgiumban a német is hivatalos nyelv.

Kaptam egy kis leckét alapfokon a besurranó tolvajok fogásaiból.

– Nagy, malaclopójuk alá rejtett fogóval tépik ki a cylinderzárat és gyorsan felmarkolják, amit érnek. Nem profik – jegyezte meg a fiatal nyomozó lekicsinylőn. Nyilván komolyabb lopásokhoz szokott, mert van mit lopni a belga fővárosba. A Szent Miklós templom környéki műkincs- és régiségboltokat járva meggyőződhettem. Szóval, nem hivatásosak voltak. A hazai focira gondolva kezdtem őket sajnálni.

De azért helyén volt az eszük a beosonó vendégszereplőknek. Ismerték a helyi viszonyokat, szokásokat. Nem vitték el a computerem – parlamenti címke volt rajta. Nem tudták volna senkinek eladni, már a száma miatt sem. Viszont kihuzigálták a fiókokat. Előszeretettel azokat, ahol időnként ide látogató nejem a fehéreneműjét tartotta.

– A belga háziasszonyok szokása oda tenni a kosztpénzt – magyarázta a velem derűsen kávézó rendőrtiszt.

Elmondta, hogy ismeri ezeket az apró halakat, uniós tagállami export, jönnek, mennek.

– Ha elkapják őket, akkor ugye az összes esetet rájuk húzzák – jegyeztem meg maliciózan.

– Látom, ismeri a dörgést – bólogatott a derék tiszt.

Békében elváltunk. Évekkel később hazautaztam. Hogy mi lett az ügyel, ma sem tudom.

Egyik asszisztensüinktől, aki nem Budapesten lakott, néhány ötszáz forintost vittek el. A hazaútra, a Budapest-Szeged vonatútra tartogatta. Hiába követte a belga háziasszonyok bevettnek hitt és biztos szokását. Persze vele is rosszul jártak a nem biztos, hogy belga, de mindenképp balga besurranók. Kivéve, ha magyarok voltak. Vagy esetleg szomszédunkból. Bár manapság már inkább mi járunk át vásárolni.

A jólétnek mások a paraméterei.

A lakbér kivételével lakásom minden rezsiköltségét átutalással fizettem. Egyszerű volt. Az Európai Parlament épületében két bank fiókja működött. Én az ING-hez mentem be és nyitottam számlát. Kissé félénken viccelve megkérdeztem a tisztviselőt, ugye nem mennek tönkre.

Értetlenül rám meredt, majd elnevette magát:

– Uram, ha mi tönkremegyünk, ez azt jelenti, hogy 16 uniós tagállam dől be, nálunk tartják a pénzüket – közölte mosolyogva.

A bank adott valami apró szivardoboz nagyságú fém ketyerét. Digipass volt a tisztos neve. Segítségével a világon bárhol hozzáférhettem a számlámhoz.

A rezsiköltség átutalásának elintézése annyi volt, hogy megadtam a címemet. Attól kezdve a kétszobás, 53 négyzetméteres lakás költségeit havi 93 eurós átalányban levonták. Semmi rezsicsökkentés és egyéb handabanda. Öndicsérő levél, meg miegymás a kormánytól. És mily borzasztó, előfordult, hogy 200 napig sem volt kormány, mert a parlament felmondta a szolgálatot, megszűnt a kormányzó többség. Észre sem vettük, az ország működött. Talán meg kellene nekünk is próbálni?

Mellesleg a rezsi (gáz, villany, víz tv, stb.) havi jövedelmem 3, azaz írd és mond három százalékát (3 %) tette ki. Miután végleg hazajöttem, egy szép nap a bankszámlámon találtam 270 eurót. Túlfizetés, az ING minden kecmec nélkül visszautalta. Nem kellett nekik a pénzem.

Itthon, amikor kiköltöztem tahitótfalui kies lakomba, végig kellett járnom a szolgáltatókat, hogy fizethessek, utalhassak. Nem versengett, mint a belga fővárosban négy áramszolgáltató a kegyiemért. Ma már itthon egyre kevesebb van és egyre több a nemzet intellektuális gázszerelőjének portfólióját gazdagítja. Mostanság, miután az általános jólét majd felvet, alig jön meg a csekk, érkezik a netes értesítés, kapom a nem túl kedves hangú figyelmeztetést, egyenlítsem ki tartozásomat. Amit már előtte azonnal megtettem. Nyilván sokan tartoznak. Vagy talán mindenki mindenkinek. Hogy mivel, azt le sem merem írni.

De óh jaj, az ING-nek úgy tetszik nem volt üzlet a magyar piac, kivonultak a lakossági szolgáltatások köréből. Előbb a bank, azután a biztosítási ágazat. Hogy azóta hol tartom garasaimat, az maradjon titok, tartózkodom a burkolt reklámtól.

A megélhetési nyomor melegágya a kis stílus svindlerségnek. Nap mint nap kapom az udvarias telefonhívásokat, hogy külföldről csomagom jött, utaljak át 790 forintot, és átvehetem. Miért pont ennyit? Ez valami varázsszám? Tegyem meg lottón? A kedves hazai banktisztviselő felvilágosított, azért ennyit kérnek, mert 800 forint alatt nem vizsgálják az utalások hitelességét. Kuncog a fillér a zsebekben. Azután jöttek újabb emailek, fizessen be ezt és azt, majd egy behízelt hangú telefonáló, hogy levettek a számlámról több ezer forintot, adjam meg, hogy ellenőrizzék.

Asszonyom, aki a hamiskodás leleplezésének nagy mestere röptében kapta ki a kagylót a kezemből és tette le.

Mit mondjak. Százmilliókat sikkasztó magas rangú hivatalnok otthon várhatja a tárgyalást, nyilván hogy legyen ideje és módja eltüntetni a nyomokat. Egy kisebbségi gyerkőc kiflit lop, azonnal viszik.

A magas rangú beosztottja munkájáért felelős miniszter nem ér rá, hogy a sajtónak nyilatkozzon, éppen a keresztény értékek mellett teszi le az esküt a sajtóban, jóllehet nem egyházi ügyekért felelős államtitkár. Hogy miért felel? Találják ki... Remélem hallott Justicia istennőről.

Vagy két évtizeddel ezelőtt egy meleg nyári délelőtt. Avignonból Marseillebe tartottunk. Sütött a nap. Nem volt csúcsforgalom a francia autópályákon, még tartott az iskolai oktatás. A baloldali ablak lenyitva, nejem lábánál retikülje. Külváros, kereszteződés. Moped áll meg mellettünk a pirosban. Vékony kéz nyúlik be az ablakon és a kis táska már ki is röppen. „Szó bennszakad, hang fennakad,/ Lehellet megszegik”... A motoros elszáguld. Elképedve nézünk egymásra.

Feleségem bölcs asszony. Csak készpénz volt a táskában és egy hitelkártya. Azonnal letiltottuk, a kétszáz euró készpénzt buktuk. Az én kártyám működött. Az okmányok a csomagtartóban a pótgumi alatt lapultak. Elővigyázatosság.

If vára csodálatos, de most már megértjük Monte Cristó grófját, miért szökött meg. Cellájában színes tévén élvezhettük menekülése történetét.

Franciaország mégis gyönyörű. ACôte d’Azur-ön már nem kellett félnünk.

Hazatérve nagyot sóhajtottunk. Az emlékek velünk maradnak.

És életünk is, a maga szerény tanulságaival.

De tanulunk-e belőle? És nem csak mi?

Vasáros András: 333 nap és a semmivé foszlott mítoszok

2023. január 23-án Oroszország Európa közepén immáron 333 napja folytat brutális katonai agressziót és területszerző rablőháborút Ukrajna ellen. Folyamatosan támadják drónokkal és rakétákkal a civil lakosságot – lakóházakat, iskolákat, kórházakat, városok- és faluközpontokat célba véve – és újabban szakadatlan ösztüzet zúdítanak Ukrajna alapvető infrastrukturális létesítményeire. E terror célja nem más, mint az ukrán lakosság megfélemlítése, és saját vezetésével szembefordításával az ellenállás letörése.

Mindezt az orosz politikai vezetés Oroszország biztonságával indokolja, holott arra nem a

NATO, pláne nem Ukrajna, hanem a saját elnökük jelenti a legnagyobb veszélyt. Ő sodorta háborúba országát, hiába hazudozik külső fenyegetésről. Nem Ukrajna vagy a NATO hadserege sorakozott fel az orosz határon „gyakorlatozni” majd rohanta le a szomszéd ország területének több mint felét és vonult Kijev alá... Később az orosz propagandagépezet arra helyezte a hangsúlyt, hogy Ukrajna voltaképpen soha nem is létezett – ami egyszerűen ostobaság. Kijev a keleti szláv nagyfejedelemség ószláv – nem pedig orosz – nyelvű bölcsője, már a X. században jelentős politikai, kereskedelmi és kulturális központ volt, ezzel szemben Moszkva nevét csak 1147 körül említik először.

E gátlástalan rabló, területbekebelező, népiirtó, infrastruktúraromboló agresszió azonban világosan megmutatta a mostani orosz politikai vezető igazi arcát. Ez a 333 véres nap kirekesztette az agresszort az emberi normákat követő nemzetek közösségből és felélte Oroszország jövőjét is, eltörölve a vele kapcsolatos mítoszokat.

1. mítosz: *Oroszország megbízható partnernek közé tartozik és betartja nemzetközi*

szerződéseit. Ám 2014 és 2022 között következetesen szembement kötelezettségeivel, egyáltalán az emberi normákkal, ami a nemzetközi kőolaj- és gázszállítások zsaroló fegyverként való alkalmazásával, sőt, a Krím-félsziget megszállásával kezdődött, majd négy dél-ukrán megye annektálásával és az egész Ukrajna letiprását célzó háborúval teljesedett ki 2022-ben. Holott az 1994-es budapesti memorandumban Oroszország, az USA és az Egyesült Királyság, valamint a támogató felek, Franciaország és Kína biztonsági garanciákat adtak Ukrajnának, Fehéroroszországnak és Kazahsztánnak a területi integritásukat vagy politikai függetlenségüket érintő fenyegetés, illetve erőszak esetére. A garanciákért cserében az említett három ország csatlakozott az atomsorompó-egyezményhez és nukleáris fegyvereit átadta az oroszoknak.

2. mítosz: *Oroszország betartja a hágai- és genfi egyezményeket, az irányadó alapvető*

nemzetközi jogi szabályokat fegyveres konfliktusok esetén. Borzalmas háborús bűnöket követtek el – így a bucsai, hosztomeli és irpini mészárlások során – bevett gyakorlattá tették a nőkkel, sőt gyermekekkel szembeni nemi erőszakot, a civil lakosság kitelepítését és koncentrációs táborba zárását. A felszabadító ukrán erők tömegsírokra, azokban összekötözött kezű és lábú katonák, valamint tarkón lőtt civilek holttesteire bukkantak. A Melitopolt elfoglaló orosz katonák és csecsen zsoldosok majdnem kétmilliárd forint értékben loptak el mezőgazdasági gépeket, köztük kombájnokat és azok egy részét a több mint ezer kilométerre található Csecsenföldre szállították. Tulajdonosuk GPS-el ellátott gépeit nyomon követte, majd végül távirányítással működésképtelenné tette. A zabrálók egy Groznij közeli farmon szakértő segítségével sikertelenül próbálták kiiktatni a biztonsági rendszert, de még akkor is jól járnak, ha szétszerelik és alkatrészként adják szerzeményeiket.

3. mítosz: *Oroszország gazdasági nagyhatalom.* Az orosz GDP még az ukrán agresszió előtt sem érte el a nála 170-szer kisebb területű Dél-Korea szintjét. Már most látható, hogy a háború és a nemzetközi pénzügyi és gazdasági szankciók negatív hatására az orosz GDP várhatóan 3,4-

4,5%-kal (2022) és 2,3-5,6%-kal (2023) fog visszaesni. Emellett, míg Dél-Korea gazdaságát a nehézipari ágazatok uralják, mint például a petrokémiai ipar, a hajógyártás, az autógyártás és a híradástechnika, addig az orosz gazdaság szektorálisan sokkal elmaradottabb, fő kiviteli cikkeit a nyersanyagok, kisebb mértékben félkész termékek – így nyers- és finomított kőolajszármazékok, földgáz, fa, fémek, vegyszerek és gabona – teszik ki. Mármint, például Olaszországot, amely Dél-Koreát GDP tekintetében több mint három és félszeresével felülmúlja, már gazdasági középhatalomnak tekinti a gazdaságtudomány.

4. mítosz: ***Oroszország katonai nagyhatalom és hadserege legyőzhetetlen.*** Valóban Oroszország rendelkezik a legtöbb nukleáris robbanófejjel a világon. Ám katonai hatalmi mivoltának hiányosságairól valóságos példatárral szolgál az ukrán háború. Kiderült, az orosz csapatok korántsem verhetetlenek, technikailag elmaradottak, ellátási hiányokkal küzdenek. Egy átlagos ukrán katona ma már jobb felszereléssel rendelkezik, mint orosz ellenfele. A modernnek számító orosz harci-repülőgépek, harckocsik és szárazföldi járművek jelentős része már ronccsá lett löve. Az ukránok precízebb csapásainak köszönhetően szemmel láthatóan nő az utánpótláshiány a taktikai rakéták terén is. Az elvben hatalmas előnnyel előrendülő orosz hadsereg mindenekelőtt elbotlott az időközben több mélységben kiépített védelmi rendszerben, a villámháborús tervek füstbe mente után pedig fokozottan visszaütöttek a hadianyaghiány és a logisztikai nehézségek, hogy a rossz vezetésről ne is beszéljünk. Sok orosz katona, a tisztekkel egyetemben, még most sem érti pontosan a háború céljait. Az orosz haderőbe integrált, úgynevezett Wagner-csoport nevű katonai magánvállalat és a csecsen zsoldosok szereplése kísértetiesen emlékeztet a II. világháború során a Szovjetunió elleni háborúba bekapcsolt Waffen-SS alakulatokéra, de meg inkább az általuk fasizált „népi” miliciáikéra.

5. mítosz: ***Oroszország politikai nagyhatalom.*** Ennek feltétele a nemzetközi elismertség és befolyás, valamint a világpolitikai felelősség lenne. Ezzel szemben egy kézzel meg lehet számolni azon országokat, akik nyíltan, de akár csak a háttérből is támogatják Oroszországot, amelynek a világérdekek iránti teljes érdektelenségét mi sem bizonyítja jobban, mint az Afganisztán, Csecsenföld, Szíria és most az Ukrajna elleni véres és beláthatatlanul eszkalálódó háborúk kirobbantása. Oroszország tehát egy végtelenül elmaradott szellemiségű, autokratikus iga alatt görnyedező állam, amely a nagyhatalmiság látszatát csupán annak köszönheti, hogy – egy előző korszak hagyománya folytán – olyan nukleáris fegyverzet birtokában van, amellyel el lehet pusztítani a fél földtekét.

6. mítosz: ***Oroszország jövője biztosított, az ország a szabadság és jólét felé balad.*** Ezzel szemben a világ vezető stratégái és elemzői körében végzett felmérés szerint Oroszország jelenlegi formájában nem éli túl a következő évtizedet, és az Ukrajnával szemben indított rendkívül költségessé vált háború folytatásával önnön szétesését kockáztatja. A gazdaság felélénkítése a nemzetközi kapcsolatok leépítése folytán egyszerűen lehetetlenné vált. Ráadásul már az orosz kormány szakértői is hangot adtak annak, hogy a 2022-es mozgósítás elől külföldre menekült több mint 1,5-2 millió férfi munkavállaló és persze családjuk hiánya 2030-ra óriási

krízist fog okozni, de nem csupán a gazdaságban; a többségükben már most is a mélyszegénység küszöbére lökött nyugdíjasok ellátásához nem lesz elegendő járulékalap.

Egy gyors és békés politikai megoldás jelei sajnos még nem láthatóak. Oroszország elnöke megállíthatatlanul menetel a szakadékba – mintha csak büszke lenne az ország XX. századi sorozatos kudarcaira – tábora, a szélsőbalról és a szélsőjobbról összegereblyézett nagy-oroszai élén. Ennek a történelem kerekeit visszaforgatni akaró próbának a nagy vesztese, természetesen ismét az ország – történelme során vezetői miatt már annyit szenvedett – lakossága lesz. A pénzügyi és gazdasági szankciók mind biztosabban éreztetik a hatásukat. Valódi forradalomnak pedig – amellyel a szabad világ bizalma egycsapásra visszanyerhető lenne – még csak csírái sem látszanak.

2023. január 23

Délibáb

Petőfi Sándor: Egy gondolat bánt engemet

Egy gondolat bánt engemet:
 Ágyban, párnák közt halni meg!
 Lassan hervadni el, mint a virág,
 Amelyen titkos féreg foga rág;
 Elfogyi lassan, mint a gyertyaszál,
 Mely elhagyott, üres szobában áll.
 Ne ily halált adj, istenem,
 Ne ily halált adj énnekem!
 Legyek fa, melyen villám fut keresztül,
 Vagy melyet szélvész csavar ki tövestül;
 Legyek kőszirt, mit a hegyről a völgybe
 Eget-földet rázó mennydörgés dönt le... –
 Ha majd minden rabszolga-nép
 Jármát megunva síkra lép
 Pirosló arccal és piros zászlókkal
 És a zászlókon eme szent jelszóval:
 „Világszabadság!”

S ezt elharsogják,
Elharsogják kelettől nyugatig,
S a zsarnokság velök megütkezik:
Ott essem el én,
A harc mezején,
Ott folyjon az ifjui vér ki szivembül,
S ha ajkam örömteli végszava zendül,
Hadd nyelje el azt az acéli zörej,
A trombita hangja, az ágyudörej,
S holttestemen át
Fújó paripák
Száguldjanak a kivivott diadalra,
S ott hagyjanak engemet összetiporva. –
Ott szedjék össze elszórt csontomat,
Ha jön majd a nagy temetési nap,
Hol ünnepélyes, lassu gyász-zenével
És fátyolos zászlók kíséretével
A hősokeket egy közös sírnak adják,
Kik érted haltak, szent világszabadság!

Pest, 1846. december

Petőfi Sándor: Bányában

Ezer öltre vagyok ideleln a
Föld ölében,
Hol az ősi örök éj tanyázik
Vadsötéten.
A kis lámpa reszkető sugára
Félve néz a zordon éj arcára,
Mint a sasra a galamb.

Ezer öltre a virágoktól s a
Napvilágtól,
Ezer öltre! tán már a pokol sincs
Innen távol;
Vagy már benn is vagyok a pokolban?

Benne, mert a sátán háza ott van,
Ahol az arany terem.

Bányaszellem, sátán, kincs királya,
Mit adsz értem?
Mennyit adsz, ha szívemet tenéked
Eligérem?
Alkudjunk meg, jöszte, bányaszellem,
Most ez egyszer volt lejőni kedvem,
Vagy látsz többé vagy soha. –

Vártam, vártam, és hiába, mert a
Kincs királya
Bennmaradt a sziklák tömegében,
Ki nem álla.
S mért nem állt ki? miért nem jelent meg?
Csak azért, mert tudta, hogy enyelgek,
Hogy szívem nem eladó.

Nem, szívem nem eladó, e szívnek
Nincsen ára,
Nem megy az be a hatalmasoknak
Kincstárába...
Széjjelosztom én a szegénységnek,
Kik kunyhóban és útfélen élnek,
Köztök ingyen osztom szét.

Nagybánya, 1847. május 25.

Jahoda Sándor: Talán. Irreverzibilis.

A diktátorok – ők már csak ilyenek –
mindig előbújnak vala
honnan. Először egy kő alól. Aztán...
A galiba ott kezdődik, hogy nem
csapjuk le őket – *idoben*.
Mert onnantól kezdve

nincs mit tenni. Sajnos
 túl későn kelünk
 ki magunkból, ha fölébredtünk.
 Milyen érdekes. Mindenki azt hiszi,
 hogy a *másik* alszik, *nem* o.

Jahoda Sándor: „Halál a királyokra!”

A Tuileriák palotája és környéke hirtelen felbolydult. Rég nem látott élet költözött vissza, erre a nemrég még oly kísérteties, elhagyatott vidékre. Szolgák, munkások sűrögtek-forogtak, a szélrózsa minden irányában. Egyetlen ember állt csupán, kezeit hátul összekulcsolva, és merőn nézte ezt a felpizskált hangyabolyt. Időnként gyors parancsszavakat pattogatott egy ide-oda cirkáló, régimódi lakájruhás, rizsporozott, parókás úrnak.

– A hintómat, körülötte trombitás, lovas testőrökkel, ezentúl csakis az a hat ló húzhatja, amit Ferenc császár küldött nekem ajándékba. Értve vagyok?

– Igenis, *első* konzul úr! – hajlongott a parókás.

– Jöjjön velem!

– Igenis!

Az egyik őrbódé mellett megáll. Szeme villámokat szór.

– Hogy lehetséges, hogy ezt a... vacakot... ezt a feliratot még nem vakarták le?!

– Melyiket is?

– Ott, te mafla! Azt! – mutatja.

– Ó, már látom! Aszongya: *1792. augusztus 10-én megdöntöttük a királyságot, és nem is állítjuk vissza soha...*

– Levakartatni!

– Igenis! Intézkedem.

A parókás, gyorsan elhajlongott. Az *első* konzul egy darabig morcosan, fejcsóválva nézte a feliratot. Aztán ismét elindult. Egyenesen a palotába tartott. Ott, az egyik szolgának odavetette:

– Azonnal küldje hozzám Bernadotte marsallt!

– Igenis!

Az *első* konzul komoran figyelte az emberek ténykedését. Érkezett azonban, lóhalálában Bernadotte marsall. Tisztelegve állt meg az *első* konzul előtt.

– Parancsoljon, *első* konzul úr! Hivatott.

– Igen, igen. Mint azt már sejtheti, itt szándékozom lakni, mostantól.

Bernadotte marsall körülnézett, és bólintott.

– Sőt talán már azt is tudja, hogy nemsokára *császár* kívánok lenni.

Bernadotte marsall meghajtotta magát.

– Nézze, marsall úr. Én Önt királlyá, Svédország királyává akarom tenni. Van ez ellen valami kifogása?

– Ö... semmi, *első* konzul úr!

– Akkor ezt megbeszéltük – mondta, és szúrósan nézett a marsallra. – Azonban van egy probléma, ami ennek akadálya lehet.

– Úristen! Mi lehet az? – kérdezte ijedt arccal a marsall.

– Úgy tudom, van az Ön mellén egy tetoválás, marsall úr, mégpedig azzal a szöveggel, hogy: **Halál a királyokra!** Jól vagyok értesülve?

– Azt még... izé... részegen csináltattam... még a forradalom...

– Ezt a szót örökre felejtse el!

– Szóval... még régen... csi...

– Azonnal szedesse le! Végeztem!

– Igenis, *első* konzul úr!

A marsall elsietett. Az *első* konzul elégedetten dörzsölgette a tenyereit. Ment tovább a palotában, föl a lépcsőn. A munkások, ahogy elhaladt mellettük, földig hajoltak. A lépcsőfordulónál megállt, és megszólított egy merev tartású katonát.

– Hé, te! Jean! Ugye Jean vagy?

A katona összecsaltantotta a csizmáit és szalutált.

– Igenis, *első* konzul úr!

– Menj, keresd meg és küldd föl a lakosztályomba Chambonas márkít!

– Igenis!

A katona elcsörtetett. Az *első* konzul pedig folytatta komótos útját a lakosztálya felé.

Természetesen az Ő lakosztálya lett elsőnek kész. Azazhogy, *pontosan* ugyanolyan lett minden,

ugyanazokkal a bútorokkal, egyebekkel, mint amikor még XVI. Lajos lakta. Mert így parancsolta az *első* konzul.

És jött parancsra, Chambonas márki is. Régimódián, kibodorítva, rizsporosan, mint a meglevenedett XVIII. század. Az ajtónálló jelentette be:

– *Elso* konzul Úr! Chambonas márki!

– Küldje bel!

És ő belépett. Csupa kellem, méltóság, és szervilizmus. Az *első* konzul ülve maradt.

– Hívatott, *első* konzul úr!

– Valóban. Hívtam. És tudja, miért, márki úr?

A márki erre úr összezavarodott. Maga volt a kétségbeesés.

– Én csak... Az nem úgy volt, kérem! Aljas rágalom!

Az *első* konzul a kezével int.

– Kérem, jöjjön közelebb, márki úr!

A márki lassan közelebb araszolt.

– Márki úr, én Önt megbízom egy *rendkívül* fontos feladattal. Minden szakértelmére, tudására szüksége lesz. Ön mától az Udvari Etikettért Felelős Miniszteri Biztos, magyarán, az UEFMB.

– Ez biztos?

– Mint a halál, márki úr!

A márki buzgón egy könnyet morzsolt el a szemén, és olyan mélyen hajolt meg, ahogy tán még sohasem, senki előtt. Az *első* konzul fölállt.

– Önnek az lesz a feladata, hogy a régi kort visszahozza! Azt akarom, hogy mindenben megnyilvánuljon a forradalom el...

– Ó, csak egy apróság, kedves *első* konzul! Forradalom – *nincs* és nem is volt soha. Ez a helyes kifejezés.

– Ön jól kezdi, márki úr. Birtokait, járandóságait, és személyzetét, természetesen mind visszakapja. A mai naptól fogva.

– Csak még egy icipici apróság, *első* konzul úr!

– Hallgatom, márki úr.

– A pénz... ö... Sokat vesztett ám az értékéből, mint tudja... és...

– Ön ne aggódjék, csak végezze a dolgát! Állítson össze egy udvari-etikett kézikönyvet, egy héten belül. A nyomdaköltséget én állom. Mindenkihez el kell jutnia, így akarom.

- Természetesen, *első* konzul úr! Minden úgy lesz, ahogy Ön parancsolja.
 - Akkor lárson munkához. Egy hét múlva jelentkezzon a kézírattal! Elmehet!
- A márkí széles mosollyal földígg hajolt, és kiment.

Estére már, az *első* konzul az *első* konzulné lakosztályában volt. Pontosabban: az ágyában. Éppen enyelegtek.

– Íme, a királyné, Marie-Antoinette ágyát, most az *első* konzulné lakja... Úgy érzem, mintha az elődöm számon kérné, hogy itt vagyok...

- Büszke lenne rá! – mondta az *első* konzul, és beleharapott *első* konzulné vállába.
- Au! Ez fájt!

Az *első* konzulné fintorogva megszagolta az *első* konzul nyakát.

- Ni! Mi ez? Olyan átható királyszagod van, hogy csak, na!
- Majd kiszellőzik! Biztos a lakosztályomban ragadt rám. Ám hamarosan másrmilyen szagom lesz.
- Milyen szag?
- Egy *új* szag, kedvesem! – mondta az *első* konzul, és kifejtette maradék ruháiból az *első* konzulné.

Ádám Tamás: Hegyi beszéd a választhatóságról

Mammont is választhatod, hatalmat, elismerést, a megszemélyesített javakat, a semmibe vezető lépcsőket, szitakötőket küldenek érted pörgő rotorral, s kimentenek, a felkavart tengerparti futóhomok lassan megpihen. A lányok monokiniben gyűjtenek érzelmeket, körülöttes összeéznének a piciny lábnyomok. Bezár a kör. Vehetsz Gauguin-képeket, Színeyeit, átöltöztetheted a Lila ruhás nőt magentába. Hajlam is lenne rá, legnagyobb próba a vetköztetés, amikor eltűnnek, majd felerősödnek

a színek. Vágyak és imák magentában.

Ismét döntéshelyzetbe kerülsz, mint a borostyán,
ölelő karok fonódnak testedre. Vállad gödrében
reked az idő. Kinek adjam a maroknyi mákszemet?

***Senki sem szolgálhat két úrnak: vagy gyulöli az
egyiket, a másikat pedig szereti, vagy ragaszkodik
az egyikhez, a másikat pedig megveti. Nem
szolgálhattok az Istennek is, a Mammonnak is.***

Vagy bejutsz a gyűrött sziklák közti részbe, ahol
felerősödnek a fénytörések, vagy kirakatokat nézel,
olvadó viaszbabák pislákoló fényében várod a
megoldásokat. ***Ha valaki a világot szereti, nincs
meg abban az Atya szeretete.*** Választhatsz más színt,
vágtyól gyötörve ballagsz, magenta színű
sálad megy utánad.

Ádám Tamás: Hegyi beszéd a gyűjtésről

Koldus szél kopog az ablakon, beengedem,
megtapogatja a falakat, megmozdítja azt
a festményt, amelyen halott költő barátom mosolyog.
Az altatók lassan olvadnak liternyi szilvapálinkában,
megérte várni, soha többé nem lesz másnapos.

Kincseket gyűjtök, tusrajzokat, akvarellt, szeretetet,
fekete gyolcsba tekert lelkeket, dobogó mézeskalács
szíveket. Átvergődök a léten, a végén mindent
rátok hagyok, álcázva marakodjatok. A beszédet
értelmezzétek: ***Gyujtsetek kincseket a mennyben...
ahol az örökre megmarad. Ahol a ti kincsetek,
ott van a ti szívetek.***

Kis ház épül a faluszélen, ablakai világító szemek.

Vasbetonkoszorú híján vályogba süppednek
 a mestergerendák, csúszik a háztető, Isten tenyere
 állítja meg. A szomszédos ház két méterrel magasabb.
 És ez így megy a templomig, egyre tovább, egyre
 magasabban, a lendületet a temető töri meg.
 Úgyis mindent itt hagyunk, fiam, hajtogatta anyám.

Mert *a világ elmúlik, és annak kívánsága is; de aki az
 Isten akaratát cselekszi, megmarad örökké.* A romos
 házakat láncos gépek tépik, a kertet elsimítja az idő.

Krúdy Gyula: „Becsali” csárda

Én még láttam a „Becsali” csárdát (valószínűleg több példányban is megvolt az országban, és a különböző vidékiek veszekedhettek a maguk csárdájának a valóságával mellett). Akkoriban arról volt nevezetes a „Becsali” csárda, hogy minden életunt vándorlegény benne akasztotta föl magát.

– Végül babonásnak kell lenni az embernek – kiáltott föl a „Becsali” csárdás, aki pedig nem volt mondható valamely érzékeny léleknek, mint általában a csárdások. Ez a csárdás, bizonyos Körkeri, mindent megpróbált már, ami egy vidéki embernek eszébe juthat. Bérelt szárazmalmot; az ártatlan verebek tüzet hoztak a nádfedele alá. Volt piacbérlő: olyan idők következtek, hogy az emberek nem tartottak vásárokat az ellenségtől való félelmükben. Megvásárolta egy koporsócsináló hagyatékát (mert olcsón adták), az elhalálózások szünetelni kezdtek. Volt házügynök olyan esztendőkből, amikor minden héten tűz volt a városkában. Volt borügynök, amikor annyi bor termelt, hogy hordók híján vermekbe öntötték. Persze hogy ő volt az, aki disznót hizlalt sertésvész idején... Mikor már azt hitte, hogy mindent megpróbált, fölcsapott korcsmárosnak a „Becsali”-ban, mert azt hitte, hogy a korcsmárosnak mindegy, hogy milyen időjárás van.

Akkor aztán jöttek az életunt vándorlegények... Akárhová verte a nagy szeget Körkeri uram a padláson, istállóban vagy a ház mögötti részeken: az elátkozott vándorlegények mindenütt megtalálták. Márpedig ilyen nagy szeg nélkül nem lehet el egy városvégi korcsma. Hova akasztanák a kocsisok a lószerszámot, zaboszsákot; hova akasztaná az utazó azt a nagy köpönyegét, amelyet nem lehet a szobába fölvenni amaz esők és füstök miatt, amelyeknek szagát száz esztendő óta magába szívta a köpönyeg?

Ilyenformán aztán Körkeri káromkodással fogadott minden vendéget, híre ment a karikás módjára durrantó köszöntgetésének. És minden bevezetés nélkül így kezdett beszélni a fogadjisten után:

– Megbüntetnek, ha nem vágom le a legényt a kötélről, de megbüntetnek akkor is, ha

levágom őkelmét; minek nyúlok én halotthoz, amelyhez csak a hatóságnak van joga? Most már mondja meg az úr, hogy mit csináljak? – kérdezte Körkeri, amikor őszi bolyongásaimban a kocsimat egyszer csak megállítottam a „Becsali” csárdánál. (Valóban, olyan vidéke volt a csárdának, hogy az arravaló ember hamarosan elbúsulhatta magát itt. Körös-körül reménytelen pusztaság, amelyen céltalanul vezetett végig valamely útforma, amelyet csak a helybeliek tudtak. Vajon mi van ott, ahol az út végződik? Vajon érdemes-e nekiindulni az őszi ködnek? Falákkal talán igen, de a saját lábát nem szívesen koptatja senki.)

Akkor is ott feküdt egy legény, gyékénnyel letakarva, a sárral tapasztott tornácon. Feje fölött piros tengericsövek hintáztak. Vén tyúk kapargált a lábánál. „Még kivájja a szemét!” – mondá a „Becsali” korcsmáros, és elhessegette a tyúkot. – A csárda belsejében a kéményt égették, tehát a tornácon maradtam, amíg kocsisom megetet. Körkeri kérdéseket adott föl, hogy mi járatban volnék. Vidéki korcsmáros módjára szeretett volna minden üzleti ügyről tudni. A kerítésen csupa törött bögre volt, hitvány őszi bokrok mentén egy elszerencsétlenedett eb figyelt a ház körül történendőkre. A tornácon a gyékény most zizegni kezdett, és az öngyilkos a gyékény alá húzta azt a lábát, amelyen a meztelenségre volt húzva a cipő.

– Hé – kiáltott nagyot káromkodva a „Becsali” csárdás. – Ez föltámadott.

*

Kis termetű vándorlegény volt, amolyan mihaszna forma, akiről senki sem hiszi el, hogy valami is volna a szikkadt tarisznyájában. A bajsza vereses, mint a fű, amikor az őszi eső már megöntözte. A szeme úgy karikázik, mint a pocsolya vize, amelybe követ dobunk. A kakasnak van ilyen hangja, amikor az első késvonás után kiugrik a szolgáló kezéből.

– Ejnye, de bolondot álmodtam az éjszaka! – hápogta, szemét törülgetve, mire Körkeri végzetesen rászólt, hogy a szálláspénzt fizesse meg. A legény erősködött, hogy már este fizetett, mert hiszen Körkeri be se engedte volna enélkül az istállóba.

– Lehet – mondta Körkeri. – De akasztás is volt. Azért külön kell fizetni.

Aztán hozzám fordulva, a csárdás azt kezdte magyarázni, hogy tudja már, miért támadott föl a legény. Nem késsel metszette el nyakáról a hurkot, hanem kioldozta a kötelet, mert kár lett volna érte...

– Hol van a kötelem? – kiáltott most a legény. – Az enyém, az én tarisznyámban volt.

Körkeri köpött, és egy sarokból borjúkötelet vett elő, amit a legény lábához vetett. – Most már kifelé innen, te piszkos vándorló! – dörmögte, és néhányszor a legénybe rúgott.

*

Körülbelül százlépésnyire a „Becsali”-tól, szekerem utolérte a vándorlegényt, aki nyavalyásan, siránkozva, megalázkodva a szekérre kéredzkedett. A kocsis vasvillaszemeket vetett rá a süvege alól. Így dörmögött:

- Nem lesz abból jó, ha akasztott emberrel utazunk.
- Szerencse, János. A csízió is azt mondja.

A legény, aki nem sokban különbözött ekkor valamely törött gallytól, amelyet az őszi szél a nyomorult akácról tépett le, a saroglyában rázatta magát, mint azok a reszkető emberek, akiket a búcsúkon lehet látni. Eszem ágába se jutott megkérdezni tőle, hogy miért kötötte a hurkot a nyakára; az ilyen céltalan fráter akkor sem tudná megmondani az igazat, ha akarná. De ő magától kezdett beszélni, amikor a „Becsali”-nak már görbe háta is elmaradozott a novemberi ködben.

– Tessék csak ide hallgatni, mit álmodtam én abban az istállóban... A mennyeknek országában jártam, és egy sirályszárnyú angyal vezetett kézen fogva. Egy szép, nagy öregember elé vitt az angyal a fényes szobában, aki megkérdezte tőlem: honnan jössz, te szegény vándorlegény. Azt feleltem neki: egyenesen a „Becsali” csárdából, ahol egy piculáért kvártélyt adott a korcsmáros a lóistállóban. Azt mondja erre a szép öregember, hogy csak menjek vissza a „Becsali”-ba, és nézzem meg, hogy mit csinál hátul az udvari szobában a korcsmáros, mert abból a szobából éjszaka világosság szokott kiáradni. Alig fordulok egyet-kettőt, már érzem, hogy megint a „Becsali” istállójában vagyok, mert a tehén olyan melegen lehelt rám, mintha megsajnálta volna a hűvös éjszakában. Nem ment ki a fejből a parancsolat, amelyet a mennyeknek országában hallottam ama szép öregembertől. Csendesen kinyitottam az istálló ajtaját, kidideregtem az udvarra, a hátulsó kamarában valóban világosság derengett. Hát valóban ott is ült egy hosszú asztalnál Körkeri, előtte bor meg szalonna, de a falakon körös-körül akasztott emberek. Mind a négy falon, olyanformán, mint őszi vásárkor a miskolci zsidók boltjaiban a télikabátok. Ott függtek egymás mellett, kimeresztett szemmel, kítátott szájjal, mintha kiáltani akarnának. A fülük lehajolva, mintha valaki a fülek közé csapott volna. A korcsmáros pedig csak ült az asztalnál, és falatozott a fehér bélű paprikás szalonnából, a debreceni cipóból, csurogtatta a bajusza hosszú sörtéi között a hideg bort, hogy fél lábra állott tőle kutya, macska, éhes ember. Az akasztott emberek, ott, körös-körül a falakon néha megmozdultak, mintha a szél hintáztatná őket, mire a korcsmáros rájuk kiáltott, mint a kutyára szokás.

– Ott álltam az ablak alatt, tekintetes uram, és soha olyan éhes nem voltam még életemben, mint ekkor, midőn a korcsmáros a kése hegyével válogatott a szalonnadarabokban. Egyszer csak megfordul az én korcsmárosom, és kocog az ablakon: „Gyere be” – mondja.

– Amikor beléptem, akkor látom csak, hogy az udvari kamra falán nem is emberek lógnak, hanem csak mindenféle köpönyegek, kabátok, szűrök, ócska bundák, amelyeket az utasok hagyogattak itt zálogban. Nem volt azok között egyetlen jóra való kabát sem, de hát grófok ritkán fordulnak elő a „Becsali”-ban. Azt kérdezi a korcsmáros, hogy mutassam a kabátomat. Megmutatom. „No, ez nem sokat ér, de egy vacsorát megér. Aztán pedig föl kell kötni magadat a nagy szöggre az istállóban.” Helyes, mondtam, úgyis meguntam az életemet. De megígértem volna én egyebet is, ha abból a szalonnából ehetek. „Hát aztán nem csalsz meg?” – kérdezte a korcsmáros. „Itt van a kötél a tarisznyámban – feleltem. – Nem szoktam tréfálni.”

– Így is történt, tekintetes uram. Olyan jóízűen ettem, mint soha életemben. Ittam a bort, hogy már az első kortynál megrészegedtem. A kenyérbél majd megfojtotta a gégémet. De én csak ettem, amíg bírtam. Mikor aztán körülnéztem, akkor már nem látom a korcsmárost a szobában, az ablak nyitva van, látszik rajta az én sáros lábnyomom. No, gondoltam magamban, olyan emberre te, vándorlegény, nem akadsz, aki a te bolond álmodat elhiggye. Bizony csak azt fogják

mondani, hogy betörtél, loptál, raboltál, börtönbe vetnek... Így aztán igazán nem maradt más választásom, mint nyakamra hurkolni a kötelet, amikor a maradék bort is megittam. Tessék elhinni, nem is olyan nagy dolog az az akasztás.

*

A szekér hajtott velünk a ködben, a kocsis emberölő szemekkel nézegetett hátra, amíg aztán valóban meglátta a ködből előrontani Körkeri uramat egy nyereg nélküli ló hátán, kezében fokossal.

– Hej, te rabló, gazember, betörtél az éjszaka a kamrámba! – kiáltozta már messziről, mire a mesemondó vándorlegény ész nélkül ugrott le a szekér saroglyájából. Útját a mezőnek vette, mint valamely menekülő egér. Körkeri a cigánylovon veszettül utána. De az árokpartról még visszakiáltott:

– Így vágjon le az ember akasztott embert!

Ennél tanulságosabb dolog valóban nem történhetett velem az unalmas, őszi utazásban.

Ady Endre: Bodrog

1.

Ősz volt s az Ér vidékén záros pajtákba került a szárított dohány. Vörös, illatos dohánylevelek összefűzve, bújva, lapulva hosszú zsinórokon. Mint nyártól perzselt, elhasznált, szomorú szívek, melyekből a múlt parfümjé árad. Ködöltek az éjszakák s tompa dobbanások érkeztek néha a Nóva-kertek felől. Babonás, titkos és veszedelmes némely magyar vidéken az ősz. Ne kerülj e tájakra ősz-időben, meghurcolt, rongy-idegű úri embertársam. Különösöket fogsz érezni s még meg is bolondulhatsz a ködben. Néha jársz a tarlókon s mintha kongó, ó, végtelen palotában járnál. Mintha álmodnál s kódorognál félénken, dohos, hideg, labirintusos folyosókon. Csapódnak az ajtók az ismeretlen palotában s különös, testetlen ütésektől porzik a rémitő csönd. Az éjszaka pedig egy nyugtalan, idegen rekviem kórossal és árnyakkal. Szerencse, hogy néha-néha búsan vonít messze valahol egy kutya. Vagy a mezőkről, a szabad, őszi legelőről, megvadult csikók kergetőző játéka hallik. Sötét van, gyilkos sötét s az apró faluk alatt megkísértett, szegény ördögök settenkednek. A dohánypajtákból omlik ki a mezőkre a nehéz dohányszag. Szomorú, elszánt, rongyos, tolvaj parasztok ereszkednek le a Nóva-kertek felől. Hátral, a Nóva-kertek mögött, az Ér

nádasában sompolygó rókák zizegetik a nádat. S a dohánypajták táján idegesen alszik Bodrog, a sárga foltos fél-komondor.

2.

Csönd, árnyék, nyirkosság, sötét és nyugtalan éjszaka. Éjfélkor lépéseket hall a Nóva-kertek felől Bodrog. Ismerősen, kedveskedve, halkán füttyöl valaki s meg-megbotlik a levágott dohánykórókban. Az udvar alszik, alszik az ólak környéke, alusznak a ház mellett az apróbb, kényesebb ebek. Csak őt, Bodrogot tarja éberem az ő esztelen nagy jósága. Ő itt van a pajták mellett, elszántan, gyanakvóan, vitézen. Ő egyszerűen jó azért, mert tetszett a teremtésnek ilyen nagyon becsületes lényeket formálni. Bodrog ugyanaz a fajta, mint az álmatlan, szent és szomorú életű tudós. Mint a derék, büszke, éhes, álmodó poéta. Mint a hűséges legény, ki egy csók reménye nélkül megy tönkre egy rossz asszonyért. Bodrogot nem kényeztetni senki, mert aki jó, ahhoz mindenki rossz. Bodrog kietlen életű, félre értett, kevés koncot kapó s mégis javíthatatlan optimista. Gyűlöli a fölforgatást, a lázongást, gyűlöl minden merényletet a földi rend ellen. Bodrogot meg szokta rugdosni a gazdája s megsimogatják az elgyötört béresek. De Bodrog nem hisz a proletár embernek. Nem tudja, nem akarja megszánni a koldust. Kírdhatatlan tisztelettel nézi a nadrágot, amely urat jelent a kis faluban. Atavista ösztönnel védi a tulajdont Bodrog. S jaj annak, uki szerinte félrelép, mert Bodrog fanatikus. Csalogatnák néha őt is néha az ilyen ijesztő és mégis ígésző éjszakák. Szép barangolások a sötétben, kedves, dörgölődő nőstények látogatása. De Bodrog nem tán torodik el s őrzi a dohánypajtákat a tolvajoktól.

3.

Bodrog fölkapja a fejét a kedves, majdnem álomba ringató füttyszóra. De rögtön dühösen vakkant s átugrik az öles sövényen. Ködben, sötétben is pompásan lát Bodrog. Talán ha álmokra, képzelődésekre kaptja magát, nem látna. Akkor talán megejtené őt az őszi, ködös éjszakák babonás hangulata. De Bodrog távol tartotta mindig lelkétől a beteges hangulatokat. Most is tisztán látta Bodrog, hogy nem árnyak iparkodnak a pajta felé. Rongyos, gonosz parasztok jönnek négyen is, bizonyosan lopni. És haraggal és háborogva elordította magát Bodrog. A négy ember elsője mintha ismerős lett volna Bodrognak. Ez az ember suttogva, melegen szólott: Bodrog. Bodrog. Oldalán nagy, szennyes, barna tarisznya s ígésző kézzel belenyúlt. S odadobott Bodrog elé egy pompás kenyérdarabot. Bodrog meghátrál: a hűség és a vágy birokra keltek benne. Szomorúan morgott s érezte, hogy éhes. S ebben a szomorú morgásban benne volt minden jó lénynek a tragédiája. Hajh, enni is kell, hogy jók lehessünk e földön. Hajh, néha az árnyak emberi formákban kerülnek elénk. S mi eláruljuk egész életünket egy darab kenyérért. Bodrog éhesen, dacosan szégyenkezve kapta be a kenyeret. S retteneteset hörgött nyomban: éles tűk gyilkoltak a torkában. Bodrog fojtottan üvöltött s tudta, hogy élete betelt. Kissé hazug, kissé nevetséges élet volt ez az élet. De élet volt s Bodrogot a halál szele váratlanul csapta meg. Ömlött mindig hű, híradó torkából a forró vér. Meg kell halni, érezte Bodrog. Az életünk ugyan egy nagy számárságon épült föl, de legyünk következetesek. És nekirohant rémes beteg üvöltéssel a négy tolvaj parasztnak. Azok menekültek esztelenül a szegények, a rongyosak.

4.

Jött a reggel ködösen, alig-alig világosabban, mint az éjszaka. Bodrog csöndesen feküdt, sirt a pajták előtt. Összegyűltek a gazda, a háziak, a cselédek és nézték Bodrogot. Már nyögni is nehezen tudott Bodrog s törött szemeiben ártatlan, kicsi vádak voltak.

– Látjátok, a pajták épek és én meghalok, úgy kell nekem, miért kaptam mohón a kenyér után. Hiszen ti hozzászoktattatok az éhezéshez. De mindegy, én szegény kutya vagyok, akiért nem kár. Már születni is furcsán születtem: becsületes komondor-anyámat odaadtátok egy idegen hímnek. Ebből úgyse jöhetett semmi jó, holott én jó voltam. Mit tudom én, hogy a tulajdon lopás-e vagy sem? Én nem engedtem a dohánypajtákhoz a tolvajokat. És ha enni adtatok volna mindig eleget, a régi Bodrog maradnék. De éhes voltam és torkomon akadt a bűn.

Így beszélt két szép, becsületes, könnyes szeme Bodrognak. A gazdája pedig megszánta Bodrogot s egy béressel fejbeütötte. Azután megint jött az alkonyat s az éjjel. Zúgott a rekviem s röpdöstek az őszi éjszakában az árnyak. Esküszöm, hogy ott röpködött az árnyak között a Bodrog árnya is.

Köves István: A megadott fanfárszám

Jónás nem képes elfogadható jelszót választani,
titkárnője meg nincs, akinek diktálhatna,
hát akkor hogyan keresse most az Urat, aki
azt ígérte, hogy a kellő időben majd jelentkezik,
no igen, hogy kinek lesz kellő az az idő, s mire,
a megadott fanfárszám ismeretlen, néha egy villám,
egy dörgés, az is mikor volt már, azóta semmi,
ismerősnek visszajelölte ugyan, fénykép nélkül,
de azzal is mire megy, üzenet, megosztás sehol,
a madarakká lett szavak fölröppennek ugyan
a felhőbe minden galád puskalövésre, remélve
menedéket az égben, nála választ keresve,
de Urunk csak nézi a kavarodást, tétován töpreng,
ősz tincsei mögött a gondolat kába, hallgatja,
cetelne Jónás vele, van ugyan templomi térerő,

cetelne megint, hívná, visszahívná, mindhiába.

Köves István: Jónás és az angyalok

A feltűnő, szokatlan ruhákat kedvelem,
s ha tehetném, mindig kockás bohócnadrágban járnék,
de temetésre azért, tudom, mi illik, mi nem.

Itt állok hát feketében, akár a magam sírja előtt,
várom, hogy az égbolt hasadva megdördüljön, de
csak egy szuperszonikus dübörög ki a felhők mögül.

Mondják, négy, öt fok körül, természetesen Celsiusban,
a fű növekedése hirtelen megáll, s nem nő tovább,
a libalegelőkön és a hősök emlékműve körül sem.

Álmodik ilyenkor a mező, vagy gondolkodik, ki tudja,
temetőben járva, múzeumban forgolódva én is,
egyre csak élőket keresek még, nem a rég holtakat.

Gyarapodik a múlt, fogy a jövő, sokasodik a megbánás,
a ledöntött sírkő sem annak hiányzik, aki pihent alatta,
a világ nagyjából föl van fedezve, katalogizálva feszeng.

Egy ideje kerülöm a kerítéseket, de még a partvonalat is, mindent,
ami megoszt, vagy elválaszt, s ünnepeimen azzal vigasztalódom,
hogy bár az ember nem eleve jó – de még könnyen azzá válhat.

Hisz magam is ártatlan vagyok, karomban békésen hunynak angyalok,
siket-csendes a világ, kozmikus lelke mozdulatlan és vacog, amikor
végre tarka történetté érik a szikár tények vitája a ledér valósággal.

Látom? A sekély vízből felém egy elégedett, cet okádta Jónás lábál.

Köves István: Legyen elég

Dalolva szabadon
akár madár
a kakukkos órában:
Szabad a lánctól a lakat
és csakúgy a lánc a lakattól
Legyen most ennyi elegendő:
induló vonat után lengő kendő
és az a szörnyű mondat
amit csak neked súgva titkon:
Kegyetlen honvágyam van itthon!

Ballai László: Petőfi-idő

Tüdő hasadjon, ordítson vihar,
tenger korbácsolódjon, magma
törjön hegyoldalal világra,
ha azt kiáltom: Petőfi!

S ő odaül fejemhez,
elsöpri fetrengő álmaim –
megsimogat.

Nem úgy, mint próféta,
szabadságolt honvédtiszt,
könnymorzsoló rokon,
csak mint az orvos,
aki maga is szenvedett.

Szenvedett és látta,
hogyan hal meg minden beteg,

hogyan születik a szabadság,
hogyan lesz oda egy ország

s a vég és kezdet mezsgyéjét,
mint zengi újra-újra át
a trombitavirág szerelme.

Gyengéd csókját reánk lehelve
Petőfi elsuhan, és ott suhan
minden időben, már lezárt
pillánk mögött, mint Hermész.

Haragtalan a megbocsátás
az elszalasztott új világért!

Ballai László: A tizenkét mondat

1. A test szellem – és nem IQ – nélkül halál, vagy csak tolvaj kéz működése.
2. Most már egyre többen vállalják bátran a kormánypártiságot.
3. A Vörösmartyról – ó, mely név – elnevezett téren meghirdetett író–olvasótalálkozóra eljött az összes író, ők voltak az olvasók is.
4. Sajtószabadság, az nem feltétlenül, de mindenkinek megadatik az élet megírhatatlan szomorúsága.
5. Önnön fogságodból szabadulva kinek a rabjává válsz?
6. Bár az elmúlt tíz esztendőben háromszázezer fővel csökkent Magyarország népessége, a nemzet söpredéke legalább háromszorosára növekedhetett.

7. Továbbra is kívánjuk a sajtó szabadságát, a cenzúra eltörlését, a törvény előtti egyenlőséget polgári és vallási tekintetben, a közös teherviselést, a feudális viszonyok megszüntetését, a bíróságok és a választások függetlenségét, nem kevésbé végre *felelős* kormányt Budapesten!

8. Felépítem azt, ami leépült – és közben leépülök.

9. „Minden Egész eltörött” – de mikor volt egész minden?

10. A Drégelynek, Regécnek, Siroknak stb. bús düledékein végzett felújítások és az odavitt leletek csak szájalmassá teszik – nem csak az igyekvő emlékezetet, de – a romokat, amelyek addig ott büszkén magányosodhattak.

11. Fehéregyházán, a segesvári csatateret bejárva megindultan hajtok főt a Petőfi-emlékműnél, az öröklétbe írt verssorok és a világszabadság lüktetnek homlokom mögött.

12. Fehéregyházán, a segesvári csatateret bejárva megindultan hajtok főt a Petőfi-emlékműnél, az öröklétbe írt verssorok és a világszabadság lüktetnek homlokom mögött, miközben a szemközi csárdából – ott magyarul is tanulni – hozzám somfordál egy nőszemély: „Szopik, baszik”.

+17 szótag:

Ha IQ-m kéred,
haikum, ne kérjed azt:
mérđ, mérhesd, mérjed!

Húrok

Jahoda Sándor: Isten kegyeltjei

Megmondtam, hogy *nem* a-dok-in-ter-jút. Hát süket maga? Abszolút nincs hallása? Hagyjon engem békibe', elegendem van az ilyen paparazzókból, szólt rosszkedvűen Wolfgang Amadeus Mozart, majd elfordult, és tovább billiárdozott. Én azonban nem hagytam magam, harcoltam az

igazamért. De, kedves Mester, rebegtem félénk tisztelettel, én **nem** vagyok paparazzo, nézze, nincs is nálam fényképezőgép, én csak pár mondatot, mondatocskát szeretnék...

Megint kikaptam magamtól, motyogta maga elé csöndesen Mozart, szórakozottan letéve a dákót a biliárdasztalra, és nekem úgy tűnt, csöppet sincs meglepve. Hiába, na, hanyatlók, ez már a hanyatlás, mondta még. Á, hol is tartottunk, kérdezte felém tartva, aztán hirtelen meggondolta magát, és vad bukfeneket kezdett el hányni, a biliárdasztal körül. Ahogy számoltam, legalább egy tucatot. Parókás feje körül csak úgy szálldosott a rizspor. Majd, miután ekképp kimulatta magát, kicsit ráncba szedte rokokó ruházatát, megigazította a parókáját, és ismét elindult felém. Ó, igen, szólt, immáron megvidámodva, maga az a paparazzo, hm, szóval kérdéseket akar nekem fölteni, nem rossz, nem rossz, ám legyen, hallgatom. Megjegyzem, tette hozzá, kitűnően beszél németül. Hát igen, mondtam szerényen, e jól-megérdemelt dicséret hallatára, mégpedig anyanyelvi szinten.

Mínt hogy nagy öröömre hajlandónak mutatkozott, hogy beszédbe elegyedjen velem, úgy döntöttem, hogy ezúttal nem fogom kiigazítani sajnálatos tévedését, arra nézvést, miszerint nem vagyok paparazzo. Ráhagytam hát, gondolatban könnyed mozdulattal, elképesztő messzeségbe hajítva ezt a sértést (mert, pironkodva vallom be, **én** annak éreztem, hiszen író vagyok, nem efféle hitvány titok-vadász, bár, az sem bizonyos, hogy Mozart valóban annak is szánta, szóval ráhagytam, és inkább a zseniális embereknél gyakran előforduló különcségnék, hogy ne mondjam, bogarasságnak tudtam be, aztán nem is foglalkoztam többet ezzel a témával.

A különös, hatalmas, inkább sötét, mint félhomályos terem egy csücske felé vezetett a Mester, egy XVI. Lajos korabeli pamlaghoz, és intett, hogy foglaljak helyet, míg ő, a pamlaggal szemközti, szintén XVI. Lajos korabeli, öblös fotelbe ült. A mellettünk levő, nagy, ósdi (azt gyanítom, az is XVI. Lajos korabeli lehetett) asztalon, egy régimódi gyertyatartóból néhány égő gyertya szolgáltatott alig-elegendő fényt. Úgy gondoltam, hogy először azt a kérdést teszem fel neki, amely már azóta bujkált bennem, hogy megérkeztem e roppant furcsa helyre. Rögtön a tárgyra tértem. Jahoda Sándor vagyok, író, Budapestről. Khm, ö, kedves Mester, engedje meg, hogy megkérdezzem (ha nem akar, nem válaszol rá!), izé, a tudományos kíváncsiság hajt, hogy, ö, nos: hogy érzi magát, hogy szolgál az egészsége? Mozart elsápadt (már, ha a lidércesen világító gyertyák fényénél ezt megállapíthattam), idegesen megrándult az arca, és másodpercekig képtelen volt megszólalni, mint akinek mártenszbakanccsal tapostak bele a lelkivilágába. Éreztem én is, persze, hogy most bizony túlléptem az intim szféra határait, kényes területre érkeztem, és érzékeny pontra tapintottam rá, szóval, hogy tapintatlan voltam. De nem tehettem róla, és már nem lehetett visszacsinálni. Csöndben, kushadva vártam, mi lesz ennek a következménye. Nehéz, komoly, embert-próbáló másodpercek következtek, amit, úgy éreztem – ha már ilyen balszerencsésen alakult –, nekem illene megtörnöm. Ezt is tettem.

Mester, kezdtem bele a békítő tárgyalásba, én, amikor tizenhárom évesen megnéztem a moziban az *Amadeus* című Formán-filmet... Ugyan, kérem, szakított félbe Mozart, megvetően legyintve egyet, **én láttam**, szemenszedett bárgyúság, az a Schaffer pedig, aki az egész kiagyalta, drámájában, szánalmas kókler! De Mester, szóltam izgatottan, nyolc Oszkárt söpört be a film, és... Nyolc Oszkár, nyolc Oszkár, cöcö, ingatta fejét nagy méltatlankodva, hát az momentán hogyan lehetséges, hogy a Szöktetésben (ami, ugye eleve német nyelvű opera, és mondhatom, a Császárral és tálján talpnyalóival nagy harcot vívtam, hogy **tényleg** német nyelvű is legyen, mint

ahogy úgy is lett), **angol** nyelven énekelnek?! És önnek ez a film – remekmű? Ne fárasztuk egymást. Rám, minden esetre, jegyeztem meg csöndesen, óriási hatással volt, és tulajdonképpen ez a film vezetett el a művészethez, hetekig révületben éltem, nem tudtam szabadulni a hatása alól, és a zene, a zene... Mozart erre már fölélénkült, nyertett egyet, és jobbával az utolsó szavaim által, jelentékenyen felhizlalt mája környékét paskolgatta, mint zsoké a lova nyakát egy győztes futam után. Hát igen, mondta önelégülten turkálva a fülében, igen, a zeném, azt nem lehet elvitatni tőlem. Az... az emberiség örök kultúrkinccse, vettem közbe óvatosan. Egyébként, ha tudni akarja, mondtam félvállról, mint valami igazán jelentéktelent, nemrég fejeztem be egy novellát, ami a mi beszélgetésünkről szól... Mozart nyomban abbahagyta a fülpiszkálást, majd érdeklődését átlátszó, kisiskolás módon leplezve, az orrát kezdte el turkálni, meglehetősen szerényen, én pedig folytattam, elfojtva egy cinkos mosolyt. Szóval, mondtam, szinte szétrepedve a büszkeségtől, ez a novella, szerényen jegyzem meg, igen jól sikerült, életemben ilyet még nem írtam, és nagy valószínűség szerint nem is fogok, merthogy, véleményem szerint, az ilyen csoda vagy mondjuk úgy, az isteni kegyelem, csak egyszer vagy csak örült ritkán **látogatja meg** az embert (Mozart hevesen bólogatott, és felváltva, hol a jobb, hol a bal orrlyukában bányászkodott), bizony, máig sem értem, mindez hogyan történhetett velem, pedig épp tegnap fejeztem be...

Nem tudna, esetleg, vágott közbe Mozart, lelkesedéstől égő szemmel, hevesen gesztikulálva, persze, nyilván semmi közöm hozzá, de, de, minthogy rólam szól, gondoltam... Végtelenül elszomorodva meredtem magam elé hosszú másodpercekig, aztán halkán, elfúlva motyogtam, ezt a művemet, sajnos magyar nyelven írtam, így tehát a lehetetlenséggel határos, hogy fölolvassam önnek, mert ugyan olvashatom én napestig, akárhányszor, abból, mélységes bánatomra, kedves Mester, egy kukkot sem fog érteni. Esetleg, ha, próbálkozott még Mozart, szemmel láthatóan mind kevesebb reménnyel, esetleg elmondhatná, miről is szól. Úgy nem az igazi, szóltam, tagadón rázva a fejem, nincs mit tenni, így van megírva, a Nagykönyvben, sem mit sem tehetünk. Komor csend telepedett közénk, hatalmas üleppel. Aztán Mozart, mint egy virgonc, unatkozó napközis, nyugtalanul izegni-mozogni kezdett, majd fölállt, és egyszerűen arrébb rúgta – a csend elszállt, és Mozart vidáman kurjongatni kezdett. Ej, ne itassuk már az egereket, szólt vigyorogva, nem érdemlik azt meg, hanem, azt javaslom... Bocsánat, szereti a jó bort, kérdezte enyhe rémülettel a szemében. Én meg lemondóan bólintottam egyet, mint akinek már úgyis minden mind egy. Erre a Mester fölkapta a gyertyatartót, és horkantva-nyerítve eltrappolt vele, kínos, zavarba ejtő sötétségben hagyva engem.

Mozart azonban nem sokáig volt távol. Talán csak pár percig, mittudomén, de nekem kész örökkévalóságnak tűnt. Szóval jött, tempósan, egyik kezében a gyertyatartóval, másikkal egy igen régies, pókhálós, afféle **retro-dizájnos** palackú borral. Ha már magyar, úgy döntöttem, legyen tokaji, mit szól hozzá, kérdezte. Hogy mit szólok hozzá, kérdeztem vissza, természetesen nagyon örvendek, nagy kedvencem, aszú. Mészú, nézett rám kételkedve, aztán a homlokára csapott, ja per', hatputtonyos, mgen. És melyik évjárat, ha szabad tudnom, kíváncsiskodtam. Melyik is, melyik is, szólt, révetegen nézve a palackot, majd lesöpörte kezével a pókhálót, aszongya, aszongya, megvan, e... zer... hétszáz... A hétszázát, rikkantottam fel elismerően. Ezerhétszáz... olvasta tovább a Mester, i... gén, ezerhétszázhatvanhét, vágta rá aztán, na mit szól? Mit is szólhattam volna erre.

Ehun a dugóhúzó, szólt vígan csettintgetve a nyelvével, majd néhány bűvös csavarintás és –

nagyot pukkanva megnyílt a palack. Kész, mondta és elővett két poharat, majd megtöltötte a csodás nedűvel. Tessék, nyújtotta át nekem az egyiket, akár, ha nincs ellenvetése, tegeződhetnénk is. Hát legyen, bólintottam, akkor, szervusz, kérlek, Wolfi, emeltem meg a poharamat, és odakoccantottam a poharamat az övéhez. Szervusz, kérlek, Sanyikám, neked is, szólt Mozart is, és lehajtottuk a testet-lelket mámorító italt. Meg kell, hogy jegyezzem, baromi erős volt a bor, rögtön a fejembe szállt – a dicsőség. Te, kurjantottam vidáman, harsányan, és barátilag rápaskoltam Mozart vállára, hová a pitlibe mentél, cimbora, talán a borospincédbe, hahaha. Dehogyan, kérlek alássan, válaszolta Mozart, és visszakézből úgy a vállamra csapott, hogy még, van nekem egy éléskamrá, és útközben az öreggel sakkoztam. Milyen öreggel, kérdeztem, és még egyet kortyintottam a nehéz borból. Ja, ö, izé, egész nap ott kuksol, és gondolkozik, hogy mit lépjen, én meg, ha épp arra járok, lépek neki egyet, de olyan béna, hogy mindig én nyerek, csak az a vicc, hogy némelyik meccs, eltart két-három hétig is, hát nem mókás, hahaha. És, és ott ül, és várja, hogy arra járj, és lépj **egy**et? – faggattam tovább a Mestért. Akár hiszed, akár nem, kérlek, folytatta Mozart, kortyolgatva ő is a borából, de így van. És ki ő, mi ő, egyáltalán, mit keres itt, kíváncsiskodtam. Á, ne is kérdezd, legyintett, ő az Isten, a Nagyszakállú, az Öregisten, meg amit akarsz, mondta még, és újra teletöltötte a poharakat. Ugyan a bor sem volt kismiska, erős volt, be is csiccsentettünk már, de, hozzátéve az imént hallottakat, egyszeriben olyan virágos kedvünk kerekedett, hogy megkérdeztem Mozartot: ismeri-e a „Krumpli-bokorban jöttem a világra” című híres nótát? Azt felelte, igen jókedvűen, hogy most nem emlékszik rá, de ha az első pár ütemet... Ám kiderült, hogy én is elfelejtettem, mire olyanokat kacagtunk, hogy csak na. Akkor, kedves jópajtásom, emelte fel mind a poharát, mind a hangját Mozart, énekeljük el a Don Giovanni-ból a bordalt. Díjaztam az ötletet, koccintottunk, majd a Mester, mint egy részeges karvezető, „áj, cváj, dráj!”-kiáltással belekezdett a „Fin ch’han dal vino” áriába, én meg, beszálltam rögtön és örömet. Pillanatok alatt olyan duhaj óbégatásban törtünk ki, amelyet még nem látott a világ.

Vagy tíz percen át bömböltünk, hörögtünk, bruhaháztunk, nyöszörögtünk, már régen nem is az áriát, hanem mindenfélét, mindenféleképpen, ami jött. A hasam iszonyúan fáj már a sok nevetéstől, mondtam is, mikor már úgy-ahogy szólni tudtam, hogy: te, egykomám, ez, hukk, ez, ez kurva jó móka volt, ilyen, ilyen, hukk, ilyen még soha nem történt velem, áruld el, hol a manóban vagyunk, mert már ideje, hukk, hazamennem. Mozart sem volt már túlságosan józan, de azért, miután kellően kikacagta magát, válaszolt, szemöldökig érő vigyorral: nem is tudtad, kérdezte, aztán fölállt, és ismét bukfencezett néhányat, majd a földön elnyúlva, barátságosan rávágta: ez itt a mennyország, Sanyikám, kérlek. És, és, és, hukk, szóltam, nehezen föltápászkodva, és támolyogva próbáltam megállni a lábamon, no de kedves Wolfi, hogy, hukk, hogy fogok én innen, hukk, ha... za... menn-... i... A Mester fölnyerített, én is nyerítettem vele, együtt nyerítettünk, és éreztem, hogy eldőlok, a föld húzott lefelé.

Kapcsolat

Impresszum

Felelős kiadó: Ballai László, 1022 Budapest, Filler u. 78-82.

Felelős szerkesztő: Ballai László

Technológia és design: Vasáros András

ISSN 2063-4285

Elérhetőség

Szerkesztőség: szerkesztoseg@marcius15.hu

Webmester: webmaster@marcius15.hu

www.marciustizenotodike.hu - © 2010-2023 Marczius Tizenötödike. Minden jog fenntartva!